

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

AFGANGSPRØVERNE OG

AARSPRØVEN

I

FREDERIKSBORG LÆRDE SKOLE

OG

ELEMENTARSKOLEN

1901.

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

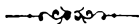
AFGANGSPRØVERNE OG
AARSPRØVEN

I

FREDERIKSBORG LÆRDE SKOLE

OG

ELEMENTARSKOLEN

HILLERØD

C. NORDLUNDES BOGTRYKKERI

1904

**GEOGRAFISKE OG
GEOLOGISKE FRAGMENTER**

TIL BRUG

VED UNDERVISNINGEN I DEN FYSISKE
GEOGRAFI.

VED

O. H. AAGAARD

(R. ST. A. — FR. OFF. D'ACAD.)

~~~~~  
**1901.**  
~~~~~

Nedenstaaende maa kun betragtes som supplerende Bemærkninger til den i min Lærebog indeholdte Fremstilling af den fysiske Geografi. — Undervisningen i Geografi har jo forlængst brudt sig nye Baner; for faa Aartier tilbage bestod denne Undervisning egentlig kun i at bibringe Disciplene en Masse Enkeltheder, hvis indbyrdes Forbindelse var temmelig løs; nu derimod gjælder det om at fremstille for dem vor Klode som et Hele, der er Resultatet af mangfoldige, i indbyrdes Harmoni samvirkende Kræfter, paapege f. Ex. den Betydning et Lands geologiske Bygning, dets Beliggenhed og øvrige Naturforhold har haft for paagjældende Nations hele kulturelle Udvikling, o. s. v.

Vore Lærebøger kunne umulig tilfredsstillende opfylde denne Fordring, de vilde da svulme op til altfor omfangsrige Værker. Her maa Lærerens mundtlige Foredrag træde til, og nedenstaaende Bemærkn. give da ogsaa kun, hvad jeg i det sidste Tiaar daglig har søgt at meddele og udvikle for Eleverne under Undervisn. og Examinationen. — Men enhver Lærer ved jo, hvor vanskelig de fleste Elever have ved ret at drage Udbytte af det mundtlige Foredrag, med andre Ord: han erfarer hyppig, at kun de allerflinkeste Elever formaa at gengive hvad

der ikke lige netop „staar i Lærebogen“. — Læreren faar ofte nok under sin anstrengende, lidet paa-skønnede Virksomhed en pinlig Følelse af at have „spildt sin Tid“, og det netop, naar han véd med sig selv, at han fuldt ud har opfyldt sin Pligt. — Som et Forsøg paa at bøde lidt paa dette Forhold maa nedenstaaende, der udelukkende er skrevet for Skolens Elever, alene betragtes.

O. H. Aagaard.

Ved Udarbejdelsen af denne lille Afhandling er benyttet: Christensen: Europa; Neumayrs, Suess' Credeners, Nathorst's Værker.

Jeg tillader mig endvidere her at bringe min kjære Collega, Hr. Adjunkt Carstens, en hjærtelig Tak for de værdifulde Vink og Raad, han har haft den Godhed at give mig under Udarbejdelsen.

O. H. Aagaard.

§ 1. Bemærkn. til „Jordens Form, Størrelse, o. s. v., Stedbestemmelser“.

I den klassiske Oldtid opfattedes vel i Almindelighed (Homer, Hesiod, Herodot, etc.) Jorden som en kredsrund af Havet omflydt Skive, hvis Midtpunkt Hellas ansaaes for at være; man ansaa Himmelskuglen for en fast, over Jordskiven udspændt Hvælving. — Enkelte Tænkere (Sokrates' Elev Platon f. Ex.) mente, at Jorden var cylinder- eller tærningformet, atter andre troede, at den var en Skive, der bares oppe af comprimeret Luft. Først Pythagoras (+ 529 f. Kr.) og hans Skole hævdede bestemt Jordens Kugleform, en Opfattelse, den berømte Aristoteles (c. 320 f. Kr.) aldeles tiltraadte. Den lærde Erathostenes fra Alexandria (+ 195 f. Kr.) gjorde det første videnskabelige Forsøg paa, ved Gradmaaling, at bestemme Jordens Størrelse; i Betragtning af Tidens ufuldkomne Hjælpemidler maa man beundre Resultatet af hans Beregning, der kun gav 120 Mil for meget.¹⁾

I den senromerske Tid gik den rette Opfattelse dog atter tabt, og gennem hele Middelalderen, lige til den berømte Copernikus (1477—1543), delte man de ældste Grækeres naive Anskuelse. Den store

¹⁾ Ækvators Omkreds = 5,400 geografiske Mil; Jordens Fladeindhold = 9,261,000 □ Mil; Jordens Rumfang (Volumen) = 2,650 Millioner Kubikmil. De gl. Ægyptere og Babyloniere ansaa Jorden for en Kugle. Jfr. Geogr. Tidsskr. 1901.

polske Astronom omstyrtede ganske vist de hidtil gængse Meninger, men først de nyere Tiders stedse fuldkønnere Instrumenter muliggjorde dog en videnskabelig Løsning af Opgaven. (Saaledes f. Ex. Picards Gradmaaling af 1664 og de herhen hørende franske Maalinger af 1735). Formedelst Fladtrykningen ved Polerne ere Meridianerne (Middagslinjerne) ikke Cirkler, men Ellipser, og Ækvator selv synes efter de nyeste Maalinger at dømmes ej heller at være nogen fuldkommen Cirkel; paa enkelte Steder skal nævnte Linje nemlig vise svage Spor til Fladtrykning, idet Egnene om Guineabugten og de vestaustralske Øer synes at ligge længst fjærnede fra Jordcentret ¹⁾, medens den største Indbøjning skal være ved Panama og Cylon.

Stedbestemmelser. Ved et Steds geografiske Bredde forstaas Stedets Afstand fra Ækvator ²⁾ (nord eller syd f. samme); denne Størrelse, der angives ved den Del af Stedets Meridian, som ligger mellem Stedet selv og dets Meridians Skæringspunkt med Ækvator, er lig Stedets Polhøjde, d. v. s. den Vinkel, der angiver Polarstjernens Højde over Stedets Horizont ³⁾.

¹⁾ D. v. s., at her findes Ækvatorlinjens største Udbøjning.

²⁾ Eller m. andre Ord: Afstanden mell. Ækvator og Stedets Breddecirkel (Parallelcirkel); man tænker sig dragne paa Jordoverfladen, og parallele med Ækvator, 89 Cirkler paa d. nordlige og 89 Cirkler paa den sydlige Halvkugle, hver med en indbyrdes Afstand af 15 geografiske Mil ($\approx 1^\circ$); Cirklerne aftage i Størrelse henimod Polerne, der henholdsvis betegnes som d. 90de nordl. og sydl. Breddegrad; hver Grad deles atter i Minutter og Sekunder. Ligger f. Ex. et Sted i den 56° n. Breddecirkel, bliver Resultatet altsaa ($15 \times 56 = 840$ Mil n. f. Ækvator).

³⁾ Naturligvis kan denne Bestemmelsesmaade kun anvendes p.

Staar f. Ex. en Iagttager i Ækvator, kan han lige netop skimte Polarstjærnen ude i Horizonten, hvis Plan i dette Tilfælde løber parallelt med Jordaxsens Retning: Stjærnens Højde over Iagttagerens Horizont ¹⁾ er altsaa = 0° , men den geografiske Br. er ogsaa = 0° , eftersom Iagttageren jo staar i Ækvator. — Befinder Iagttageren sig ved Nordpolen, har han Polarstjærnen omtr. lodret over sig, Synslinjen til Stjærnen danner en ret Vinkel (90°) med Iagttagerens Horizontalplan (der nu staar vinkelret paa Jordaxsens Retning), men den geograf. Br. er i dette Tilfælde ogsaa = 90° (Meridianbuen mell. Iagttageren og Ækvator). — Et Steds geograf. Længde er dets Afstand (øst ell. vest) for en vilkaarlig valgt Meridian. Greenwicks Meridian benyttes mest (i al Fald af Sømand), og man tæller da fra denne til 180° i østlig og 180° i vestlig Retning (i alt altsaa 360 Meridianer hele Jorden rundt). De 360 Meridianer (m. indbyrdes Afstand af 1°) dele altsaa Ækvator i 360 Dele, hver Del = 1° ell. 15 geografiske Mil. (Graderne deles atter i Minutter og Sekunder).

Kender man nu et Steds Klokkesletsforskel fra et andet Punkts, f. Ex. fra Greenwicks, er dermed det første Steds Afstand fra sidstnævnte ogsaa bekendt, thi Jorden drejer sig nemlig om sin Axe fra Vest til Øst ²⁾ saaledes: at et Punkt i Ækvator

den nordlige Halvkugle, da Polarstjærnen jo kun er synlig f. samme. — Man bestemmer i Alm. Stedets geogr. Br. ved at tage Solens Middagshøjde; kendes denne, kan man ved Hjælp af forud beregnede Tabeller finde Stedets Br.

¹⁾ Ved Horizonten (ell. Synskredsen) forstaas den Cirkellinje, hvori Himmelkuglen synes at berøre Jordoverfladen.

²⁾ Hastigheden aftager med Afstanden fra Ækvator, ved Polerne er den = 0.

gennemløber 15° i Timen (1° i 4 Min.) = 225 Mil i Timen, = 1480 Fod i Sek.; i Kjøbenhavn er Hastigheden kun 834 Fod i Sek.; i Kristiania 740 F. i Sek. Kun de Steder, der ligge nøjagtig i samme Meridian, have samme Klokkeslet (f. Ex. Middag og Midnat p. samme Tid); ligger derimod et Punkt A øst for et andet Punkt B, kulminerer Solen ¹⁾ tidligere for A end for B, og desto tidligere jo længere A er fjærnet fra B, eftersom Jorden jo drejer sig fra vest mod øst.

Som Exempel kunne vi lage en Maaneformørkelse, da Formørkelsens Begyndelse ses samtidig paa alle de Steder, der netop have Maanen over Horizonten. Er saaledes Klokken 12 i Punkt A og 11 i Punktet B, naar Formørkelsen begynder, maa A ligge 15° øst for B.

Kjøbenhavn, Berlin, Rom ligge omtr. i samme Meridian og have derfor ogsaa omtr. samme Klokkeslet (f. Ex. samtidig Middag ell. Midnat). Viser Uhret Kl. 12 Middag i Kjøbenhavn, skriver man samtidig i Paris Kl. 11,30 Min. Morgen, Kl. 6 Morgen i New-York, Kl. 3 Morgen i San Francisco, Kl. 7 Aften i Peking. — Datumbestemmelse:

Af det her udviklede fremgaar, at vi vinde Tid ved at bevæge os i østlig, men tabe Tid ved at drage i vestlig Retning omkring Jorden; vi vinde 1 Dag, naar vi foretage Rejsen rundt om Jorden i østlig Retning (rejse mod Solen), vi tabe 1 Dag ved at bevæge os omkring den i vestlig Retning.

Lad os da i Tanken vandre f. Ex. Søndag den 17. Maj Kl. 12 Middag ud fra vort Hjemsted og bevæge os mod Øst; vi finde da, at alle de Steder, der

¹⁾ D. v. s., at Solen har naaet sin største daglige Højde over Stedets Horizont (Stedet har Middag).

ligge 15° , 30° , 45° , o. s. v. øst for vort Hjem have haft 1, 2, 3 Timer tidligere Middag end vort Udgangspunkt, ell. med andre Ord: Vi finde, at de Steder, hvorhen vi komme, skrive Kl. 1, 2, 3 Eftermiddag, naar vort Udgangspunkt har Middag; naa vi endelig den 180de østlige Længdegrad (180° østl. Længde) finde vi dér Midnat: den 17de Maj ender, den 18de Maj begynder. Endnu længere mod Øst finde vi da Klokkeslet som Kl. 1, 2, 3 Morgen d. 18de Maj, og naa vi tilbage til vort Udgangspunkt, have vi atter Middag, men vel at mærke: Middag d. 18de Maj (vi have altsaa vundet 1 Dag). Omvendt: Drage vi fra vort Udgangspunkt d. 17de Maj Kl. 12 Middag i vestlig Retning, træffe vi overalt tidligere Klokkeslet, saasom: Kl. 11, Kl. 10, Kl. 9, Morgen, o. s. v.; naa vi i denne Retning d. 180de Længdegrad, ender her d. 16. Maj, medens netop den 17de Maj begynder; gaa vi i denne Retning videre ud over d. 180de Længdegrad skrives stadig d. 16de Maj Kl. 11, Kl. 10, Kl. 9 Aften, o. s. v., og naa vi atter vort Udgangspunkt, have vi atter Middag, men vel at mærke: Middag d. 16de Maj. (Vi have altsaa tabt 1 Dag).

Da Spanierne naaede til deres asiatiske Kolonier ad Vejen syd om Amerika og over det „stille“ Hav (altsaa i vestlig Retning), medens Portugisere og Hollændere ankom til deres Besiddelser her ad Vejen syd om Afrika (altsaa i østlig Retning), blev Følgen den: at sidstnævntes Kolonier vare 1 Dag forud for Spanierne i deres Datering.

For at faa Datering fælles med den øvrige Verden, lod man derfor i 1892 paa Samoa (der ligger lidt øst for d. 180de Længdegr.) d. 4de Juli vare 48 Timer. Passerer man d. 180de Længdegrad (øst f. Greenwich) i østlig Retning, regnes Dagen til 48 Timer; passerer

man nævnte Meridian i vestlig Retning, springer man 1 Dag og 1 Datum over ¹⁾).

¹⁾ Man kan dog ikke i samme Øjeblik skrive samme Datum overalt paa Jorden, da man skifter Datum hver Midnat, og da Midnat indtræffer til forskellig Tid paa de forskellige Steder. Har man Midnat her i et givet Øjeblik, vil det ogsaa være Midnat paa alle de Steder, der ligge nord og syd for os, altsaa paa alle de Steder, der ligge paa den Meridian, der gaar gennem vort Sted; men paa et Sted, der ligger øst for os vil Midnat saa allerede være forbi, og paa et Sted, der ligger vest for os, har det saa endnu ikke været Midnat. Den Meridian, som gaar gennem de Steder paa Jorden, der samtidig have Midnat, bevæger sig nu altsaa henover Jorden fra øst mod vest, en Gang rundt om Jorden i 24 Timer. Man kan kalde denne bevægelige Meridian for en Datumlinje, da Punkter, der ligge lige øst og lige vest for den, have forskellig Datum i samme Øjeblik. Lad os nu antage, at den bevægelige Datumlinje i et givet Øjeblik gaar gennem vort Sted, og at vi f. Ex. er paa Overgangen mellem den 14de og 15de Januar. Klokken er da 12 om Natten. 15° øst for os er Kl. da 1 om Natten d. 15de Januar, og 15° vest for os er den 11 om Aftenen d. 14. Januar. 30° øst for os er Kl. 2 om Natten d. 15. Januar, og 30° vest for os er Klokken 10 om Aftenen d. 14de Januar o. s. v. Man maa dog ikke tro, at man saa skriver d. 15de Januar paa alle de Steder af Jorden, der ligge øst for os, og den 14de Januar paa alle de Steder, der ligge vest for os. Dette kan ikke gaa an af den Grund, at et Sted, der ligger øst for os, kan man ogsaa komme til ved at gaa imod Vest. Et Sted, der f. Ex. ligger 180° øst for os, vilde saa have Kl. 12 Middag d. 15. Januar, men, da det ogsaa ligger 180° vest for os, maatte det ogsaa samtidig have Kl. 12 Middag den 14. Januar. Man skriver derfor kun den 15de Januar paa de Steder øst for os indtil en vis fast Meridian, og d. 14de Januar paa de Steder der ligge vest for os og indtil den samme faste Meridian.

Foruden den bevægelige Datumlinje, der gaar gennem de Steder, der samtidig have Midnat, taler vi derfor ogsaa om en anden, fast Datumlinje. Denne kan

Fastholdt nu hvert Sted sit virkelige Klokkeslet ¹⁾, blev Følgen den, at man ved at rejse m. Øst ell. m. Vest uophørlig maatte stille sit Uhr frem ell. tilbage, saafremt det skulde samstemme med Klokkeslettene paa de Steder, man passerede. For at undgaa denne Ulempe, har man inddelt Europa i Tidszoner og har lagt Greenwichs Meridian til Udgangspunkt for Tidsregningen.

England, Holland-Belgien ²⁾ have vesteuropæisk Zonetid, d. v. s.: naar det er Middag i Greenwich (Kl. 12), skrive alle Steder i disse Lande nævnte Klokkeslet. — Danmark, Skandinavien, Tyskland, Østerrig, Italien have mellemeuropæisk Zonetid, d. v. s.: man retter sig i disse Lande efter Tiden i den gennem Bornholm, 15° øst f. Greenwichs løbende Meridian (Nævnte Lande have altsaa Middag netop lige en 1 Time før Greenwich, da Jorden drejer sig 15° i Timen i østl. Retning). — Rusland har øst-europæisk Zonetid, d. v. s.: man retter sig her

man vælge, som man vil, og man er nu almindeligvis kommen overens om at vælge den Meridian, der ligger 180° øst eller vest for Greenwich.

Jorden deles altsaa i to Dele af de to Datumlinjer, og man har forskellig Datum paa de to Dele af Jorden. Skriver man f. Ex. d. 15. Jan. paa den Del af Jorden, der ligger vest for den faste Datumlinje til den bevægelige Datumlinje, saa skriver man d. 14. Jannar paa den Del af Jorden, der er øst for den faste Datumlinje og vest for den bevægelige. Kun naar det er Midnat paa den 180° Længdegrad, har man samme Datum overalt paa Jorden. — Passerer man d. 180° Længdegrad, idet man rejser imod Øst, maa man altsaa, hvis man før Passagen skrev d. 15. Jan., efter Passagen skrive d. 14de, og omvendt, hvis man passerer den, idet man rejser mod Vest.

¹⁾ I Danmark er den nye Ordning indført 1894.

²⁾ Frankrig følger Parisertid.

efter Tiden i den gennem Petersborg, 15° øst f. Bornholm løbende Meridian. (P. har altsaa Middag 2 Timer för Greenwich).

Rejser man nu mod Øst ell. mod Vest, behøver man blot for at være i Samklang med Tidsangivelsen paa de Steder, hvortil man kommer, at stille sit Uhr 1 Time frem ell. tilbage, naar man passerer Grænsen mellem de enkelte Zoner.

§ 2. Bemærkn. til Læren om „Vulkaner, Jordskælv, Jordens Indre“.

Vulkaner. — Indtil for faa Aartier siden antog man almindelig, at Jordens Indre dannede en ildflydende Masse (Resten af den oprindelig selvlysende Klode), omsluttet af en forholdsvis tynd Skorpe; Vulkanerne betragtedes som en Art Sikkerhedsventiler, idet man gik ud fra, at deres Kanaler (Krater-røret) naaede ned til Jordens centrale Egne. Denne Opfattelse er nu aldeles forladt. Nutidens Geologer ¹⁾ mene nemlig, at Krater-røret kun naar ned til forholdsvis ringe Dybder, og at hver Vulkan har sit eget isolerede Arnested.

Aarsagen til de vulkanske Fænomener maa da søges i vældige kemiske og mekaniske Virkninger af de i Jordskorpen hist og her spredte glødende Masser ²⁾. De glødende Masser (Magma'er) og gasagtige Dampe,

¹⁾ Günther: Geophysik L, 416, 17. 18, o. s. v.

²⁾ Ang. Aarsagen til disse hist og her spredte glødende Massers (Magma'er kaldet) Opstaaen ell. Tilværelse. se længere hen u. Skildr. af „Jordens Indre“. -- Jfr. ogsaa Credeners berømte Værk: Elem. d. Geologie, pag. 112, o. fl.

hvormed man tænker sig hver Vulkans Reservoir ell. Arnested fyldt, maa befinde sig under et uhyre Tryk formedelst Vægten af de overlejlrede Jordlag. Formindskes nu dette Tryk derved, at Jordskorpen over de paagældende Steder slaar dybe Kløfter¹⁾, drive Gaslampene de glødende Magmamasser opefter, det fra Jordoverfladen nedsivede og i de vulkanske Masser værende, hidtil bundne Vand antager, formedelst det mindskede Tryk, atter Dampform og fremkalde derved de bekendte Explosioner.

Er det glødende Reservoir udtømt, ophører Vulkanens Virksomhed; en tidligere udslukt Vulkans Genopstaaen kan tænkes foraarsaget ved, at den Væg, der skiller dens Arnested fra en nærliggende Beholdning af glødende Masser, pludselig brister²⁾.

Udslukte Vulkaner. — De indordnes i Alm. under følgende Grupper:

- a) Solfatarer (d. e. Vulkaner, der udstøde Svovlbrinte).
- b) Mofetter (f. Ex. Hundegrotten; de udstøde Kulsyre).
- c) Fumaroler (de udstøde Vanddampe).

Dyndvulkanerne. Man forstaar herved Vulkaner, der udstøde Dyndmasser; det er i Reglen lave, kuppelformede Høje (Macaluba, ved Girgenti, er dog 150 F. h.). De fremkomme, naar gasholdige Udstrømninger møde Kilder i kalk-, gibs- ell. saltholdige Lag.

Ang. de i min Lærebog omtalte Vulkaner skal her kun tilføjes en Bemærkn. om Kilauea (paa

¹⁾ Især formedelst Jordklodens stadige Sammen dragging (Contraktion).

²⁾ Neumayr behandler den ovenanførte Theori med en vis Haan, men formaar riglignok ikke at stille noget bedre i Stedet. — Günther tiltræder aldeles ovenst., af den berømte Credener fremsatte Opfattelse. (II, pag. 561 o. fl.).

Hawaii). Den er Jordens største Kratersø, en fuldstændig Ildsø, halvmaaneformet, $\frac{1}{2}$ Mil l., $\frac{1}{4}$ Mil bred og 800 F. dyb. Ved Nattetid især skal Søen frembyde et vidunderligt Skue, man ser Ildbølgerne under deres Brydn. mod de stejle Klippekyster straaale i alle Regnbuens Farver. 50 Kratere rage som Øer frem af Ildsvælget.

Uegentlige vulkanske Fremtoninger. Ved saadanne forstaa vi f. Ex. Kullag, der dybt under Jorden ere komne i Brand, ved Selvantændelse, ved Arbejderes Uforstand, o. s. v., og som vedblive at brænde gennem Aartier. En slig Brand giver sig tilkende ved Opstigning af mægtige Røgsøjler og ved en forhøjet Varmegrad i de overliggende Jordlag. I Tienschankæden (Øst-Turkestan) har man iagttaget mægtige Røgsøjler; man antog, at de hidrørte fra Vulkaner; man véd nu, at de maa tilskrives brændende Kullejer. I Aaret 1741 opstod der ved Selvantændelse Ild i et Kulleje ved Wettin (Preussen), Branden varede i 30 Aar. — Plaunitzer-Kullejet ved Zwickau (Sachsen) antændtes engang i Oldtiden, og selv den romerske Forfatter Agricola synes at have hørt herom. Branden varede Aarh. igennem, og i mange Aar tillod denne Kulbrand Driften af mægtige Drivhusanlæg; disse Foretagender ere nu indstillede formedelst Brandens Ophør.

Slige brændende Jordlag findes endnu i Bøhmen, hessisk Habichtswald, Estland, i Frankrig, nær Rhones Udløb; i Baskirernes Land og Sibirien ¹⁾.

Jordskælv. — Aarsagen til disse stærke Bevægelser af Jordoverfladen, saavel som til alle vul-

¹⁾ Günther, I., 378.

kanske Fremtoninger overhovedet maa søges i Virkningen af den indre Jordvarme; selve denne Varme er maaske kun Resultatet af Jordens (formedelst Afkølingen) stadige Sammen dragning (Contraction) ¹⁾. — Jordskorpen har været og er endnu stedse Sæde for mere eller mindre store Bevægelser ²⁾; allerede Bølgeslaget mod Kysten, et Jærnvejstogs Rullen, Slagene af Krupps Kæmpehammer fremkalde i de nærmeste Omgivelser mindre Rystelser af Jordoverfladen; stedse hæves eller sænkes Kysterne ³⁾, nu og da forefalde Indstyrtninger af vældige Jordarealer, der formedelst deres egen Tyngde synke i Dybet ⁴⁾ —, og disse Jordlagenes Bevægelser maa sikkert, naar de pludselig standses, have en enorm Varm udvikling til Følge.

At Jordskælv udgaa fra store Dybder, er sikkert. De ere hyppigst i Foldeegne (d. e. Bjæregne), der

¹⁾ Uophørlig lider Jordkloden Varmetab formedelst Udstraling til det kolde Verdensrum.

²⁾ Ang. Aarsagen til de mæglige Forskydninger af Hav og Land i de foregaaende Jordperioder, jfr. O. H. Aagaard: Geolog. Landskabshilleder. p. 13. Anmærkn. (Frederiksb. lærde Skoles Progr. f. 1900). —

Saa vel disse Bevægelser som mange Kysters Niveauforandringer i Nutiden bevirkedes og foraarsages endnu vistnok alene ved Jordens stadige Sammen dragning. „Kun maa man vel bemærke“ —, skriver Günther (II., 50) —, „at denne Sammen dragning ikke overalt foregaar lige stærkt og lige hurtigt; der opstaar derfor u. denne Proces i selve Overfladen mægtige Brud, store Niveauforskelle, saaledes, at naar ét Sted skyder i Vejret, synker en anden Egn i Dybet“.

³⁾ Rimeligvis formedelst de i Jorddybet virkende kemiske og mekaniske Kræfter. Skaanes Kyst synker langsomt, ligeledes Ægyptens Nordkyst, o. s. v.

⁴⁾ Ungarns Slette, det ægæiske, det røde og det døde Hav, o. s. v. ere just saadanne Indstyrtningssletter.

jo hvile paa gamle Brudlinjer, mindre hyppige derimod i Egne, der hvile paa uforstyrrede Lag (f. Ex. europæisk Rusland) ¹⁾. — Man henfører Jordskælvne under følgende 3 Grupper: 1) Indstyrtningssjordskælv. Disse Jordbevægelser, hvis Omfang og Virkninger ere forholdsvis ringe, fremkomme ved Sammenstyrtning af Huler og Hulheder i Jordskorpen, særlig i kalkholdige Egne (f. Ex. i Danmark), hvis Underlag ofte undermineres af det nedsivende Vand. (Jordfald). — 2) Vulkanske Jordskælv. Disse ere ligefrem en Følge af Explosionerne i Vulkanens Indre. — 3) Tektoniske Jordskælv. Disse Jordbevægelser spores ofte over uhyre Arealer og anrette de forfærdeligste Ødelæggelser ²⁾. De fremstaa ved Jordlagenes voldsomme indbyrdes Forskydninger, og som eneste Aarsag hertil kan kun tænkes Jordklodens Sammendragning ³⁾, der atter bevirker en stærk Foldning af Jordskorpen.

Jordens Indre. Hvilke Tilstandsformer, der herske i Jordens Indre, kunne vi endnu ikke med nogenlunde Sikkerhed afgøre; den største Dybde, hvortil man hidtil er naaet (6,400 Fod, i Paruschowitz i Øvre-Schlesien), kan kun lignedes ved et ubetydeligt Rids i Overfladen af en stor Kugle. I 80 Fods Dybde ophører al Virkning af Solvarmen (den „neutrale“ Flade), og her er Temperaturen ufor-

¹⁾ Lejringsforstyrrelser ere vel bekendte i Minerne; ofte findes f. Ex. Delene af det samme, oprindel. vandret aflejrede Kulag nu langt fra hverandre, form. Jordskorpens Bevægelser. Bjærgmanden kalder disse Niveauforskydning for „Spring“.

²⁾ Herhen hører bl. a. det berømte Jordskælv i Lissabon (1755) de senere Aars Jordskælv i Japan, o. a. lign.

³⁾ Jordklodens Volumen (Rumfang) formindskes som Følge af Klodens stadige Varmetab (gennem Udstråling) til det iskolde Verdensrum.

andret den samme (f. Ex. i Pariserobservatoriets Brønd 11 ° R.). Hinsides den Kugleskal, der betegnes som den „neutrale“ Flade, stiger Temperaturen ned efter ifølge en Skala, der dog ingenlunde viser sig at være den samme overalt; om Temperaturforholdene i store Dybder vide vi absolut intet; kun saameget tør vi ifølge Beregninger hævde: Temperaturen i Jordens centrale Egne maa, formedelst de overlejrrede Massers Vægt, være ganske uhyre; endvidere: Stofmassen (den være nu fast, flydende ell. luftformig) dybt i Jordens Indre maa eje en aldeles utrolig Energi (Udvidekraft, Expansionskraft).

For Tiden ejer man 3 Hypoteser (Gisninger) om Tilstandene i Jordens Indre:

1) Den ældste Anskuelse hævder: At Jordens Indre bestaaer af en ildflydende Masse (den sidste Rest af den forud helt glødende Jordklode), der omgives af en forholdsvis tynd Skorpe (5—6 Mil tyk). Denne Opfattelse er nu næsten forladt af alle Geologer, thi ifølge den Lov: at de fleste Legemers Smeltepunkt ¹⁾ ligger højere, jo stærkere Tryk Legemet er underkastet, hævder man: At det uhyre Tryk, der hviler paa Jordlagene i større Dybder, maa hæmme de herværende Stoffers Overgang fra fast til flydende Tilstand. —

2) Den anden Theori hævder ²⁾: At vor Klodes Indre, netop formedelst Trykket, helt igennem befinder sig i fast Tilstand og tilmed bestaar af meget tunge Masser, f. Ex. af Jærn ³⁾.

¹⁾ D. v. s. den Temperatur, ved hvilken et fast Legeme overgaar til flydende Tilstand.

²⁾ Denne Opfattelse deles f. Tiden af de fleste Naturforskere.

³⁾ Formedelst Forskellen mell. Jordens Middelvægtfylde (5.s) og Jordskorpens (2.s).

Vi kunne meget vel tænke os Jordens Indre som en fast Kærne, naar vi blot erindre, at denne Kærne maa eje en Varmegrad, der overgaar alt, hvad vi i saa Henseende kunne forestille os, thi med utrolig Vægt hvile de øvre Jordlag paa de dybere liggende; disse sidste udøve et tilsvarende Modtryk op-efter, og formindskes nu af en ell. anden Grund (f. Ex. ved Kløftdannelser p. Jordens Overflade) Trykket fra oven, maa der ske en Eruption netop i den Retning, hvor Trykket er mindst. Men, — er Jordlegemet fast helt igennem, hvorfra stamme da Vulkanernes Arnesteder, hvorfra disse førømtalte glødende Magma-Masser? Herpaa har man givet en noget haartrukken Forklaring ¹⁾: „Intet —“ svares der —, „bringer os til at tro, at den Stivningsproces, som engang er begyndt udenfra og stadig fortsættes i Retning mod Jordcentret, overalt er gaaet for sig paa samme Maade og med samme Hastighed; man tør antage, at der paa mange Steder i Jordskorpen (og det i forholdsvis ringe Dybde) endnu findes Partier, „ildflydende Øer“, ell. i hvert Fald Dele, der endnu ere i Stand til at blive „flydende“ —. Langt simpleere turde dog maaske følgende Slutning være ²⁾: Vi vide, at Jorden stadig trækker sig sammen, hvad der absolut maa bevirke hyppige og hæftige Bevægelser (Forskydninger) mellem Jordlagene indbyrdes; stanses nu af en ell. anden Grund slige Jordlags Bevægelser pludselig, maa Bevægelsen omsættes i en saa enorm Varmeudvikling, at alle de i Nærheden værende Stoffer øjeblikkelig smeltes (gaar over i flydende Tilstand) ³⁾.

¹⁾ Günther, L, 353, o. s. v.

²⁾ Günther, L, 423, o. s. v.

³⁾ Herved spille de kemiske Processer selvfølgelig en stor Rolle.

3) Den tredje og sidste Anskuelse hævder ¹⁾:
 At Stofmasserne indenfor Jordskorpen og nedefter i uafbrudt Rækkefølge optræde under alle tænkelige Tilstandsformer, fra absolut Fasthed til fuldkommen Opløsning. Efter den os bekendte Jordskorpe skulde der ovenfra og nedefter følge:

- a) En blødere (plastisk) Masse.
- b) En Region af først tykt, længere nede alm. flydende glødende Masse ²⁾.
- c) En Region af alm. Gasdamp.
- d) Den inderste Del maa danne en Kugle af ren énatomig Gas, i Besiddelse af en uhyre Udvidekraft.

Temperaturen her maa spotte enhver Forestilling, (den er mindst 100,000 °), og intet os bekendt Stof formaar ved slig en Varmegrad at bevare sin molekulare Sammenhæng. Det uhyre Tryk (siger Günther) kan ikke træde hindrende op for Stoffets gasformige Tilstand, thi Stoffet herinde maa forlængst befinde sig i „overkritisk“ Tilstand ³⁾

Smaa geologiske Skizzer ⁴⁾.

For at lette Disciplene Forstaaelsen af nedenstaaende, forudskikkes følg. Skema over Jordens forskellige Udviklingsperioder:

¹⁾ Fremsat (i 1898) af d. berømte Günther: Geophysik, L, 344, 45, 46, o. s. v.

²⁾ Günther hævder: at Vulkanernes Kraterror under ingen Omstændigheder formaa at naa ned til d. omtalte glødende Masse.

³⁾ D. v. s., at Stoffet er i en saadan Tilstand, at denne ikke kan forandres ved yderligere Forøgelse af Trykket.

⁴⁾ Nedenst. Smaabemærkn. ere kun ufuldkomne Forsøg paa at samle, hvad jeg kort og bestemt genn. det mundtlige

I. Ur- og Overgangstiden. (Jorden, der i Begyndelse er en glødende Kugle, overtrækkes efterhaanden med en fast, ikke lysende Skorpe; i Overgangstiden kommer Urhavet til; dog dækker dette ingensinde hele Jordoverfladen; paa Grænsen af denne Periode og den næstfølgende begynder maaske det organiske Liv).

II. Oldtiden. (Havet behersker endnu Jordoverfladen, hvorpaa kun lave Dyr- og Planterformer optræde; det interessanteste Underafsnit her er Kulperioden med de rige Skove).

III. Middeltiden. (Endnu behersker Havet Jordoverfladen; de geograf. Forhold ere vidt forskellige fra vor Tids; men imod Slutn. af Perioden fremtræde de første Løvtræer, de første Fugle, o. s. v. Det er Kæmpeoglernes Tid. Som de interessanteste Underafsnit mærkes: Juratiden og Kridttiden).

IV. Tertiærtiden (D. nyere Tid). (Her lægges Grundvolden for vor Tids geografiske, zoologiske og

Foredrag forklarer Disciplene ang. de forskellige Landes Tilblivelse. Svaghederne ved det mundtl. Foredrag har jeg alt paapeget.

Det turde formentl. være af Betydning for Disciplene at vise dem, hvorledes f. Ex. det spanske Folks Historie i høj Grad er bleven paavirket af den Omstændighed, at Spanien (geolog. talt) egentl. kun er et „Stykke Afrika“, kastet paa den forkerte Side af Gibraltarstrædet, eller paapege for dem, hvorledes Grækenlands geolog. Bygning har været en af Aarsagerne til den forunderlige Splittelse. Hellenernes kulturelle Liv og Virken fremviser.

Disse Smaabemærkn. ere hentede fra Adj. Christensens eminente Værk: Europa; endv. fra Suess, Neumayr, Koken, Nathorst, o. fl.

Her er kun anført de allersimpleste Grundtræk, da disse Smaaforsøg ere bestemte for d. dagl. Undervisn.; omstændeligere findes alle disse Forhold (tilligem. Kildeangivelser) skildrede i Frederiksb. lærde Skoles Program f. 1900.

botaniske Foreteelser; det er de store Rovdyrs Guldalder).

V. Kwartærtiden. (Nutiden; den omfatter bægge Istider, adskilte ved en mellemliggende varmere Periode (Interglacialtiden), til hvilken man for Øjeblikket troer at kunne henlægge Menneskeslægstens første Fremtræden).

I. Rusland. Dette Land hører til det saakaldte „Gamle Europa“; alle Lag ligge næsten uforstyrrede i den oprindelig vandret aflejrede Stilling. — Grundbasis for alle Lag ere Urdannelserne (Granit, Gnejs, krystallinske Skifre); denne Grundbasis, der nu træffes f. Ex. under St. Petersborg i stor Dybde, har Form af en stor Skaal, i hvilken de senere Lag efterhaanden aflejredes vandret.

I Oldtiden var Rusland delvis overskyttet af Havet; i Kultiden fandtes ved Dons Biflod Donez Øer med mægtige Skove (Bregner, Sigillarier, etc.), Oprindelsen til de herværende uhyre Kullag —; ved denne Tid omtr. dannedes Uralkæden (fra først af en Række Øer) ved et øst fra kommende Tryk.

I Middeltiden var Rusland til Dels først hævet over Havet, men overskylledes senere aldeles (i Juratiden). — I en Del af Tertiær- og Kwartærtiden dækkedes Sydrusland af et uhyre Indhav (det sarmatiske, aralo-kaspiske Hav), der naaede fra Chinas Grænser til Wiens Omegn; ved dets Kyster udfoldede der sig en rig Dyreverden (Mastodont, Strudse, o. s. v.). I en Del af Kwartærtiden laa Nordrusland under Istidens Gletschermasser; kun en smal Landstrimmel mellem disse og det

sarmatiske Hav tjente da som Tillflugtssted for Menne-
sker og Dyr. Først meget sent knyttedes Krim (de
tauriske Bj., Resten af en gl. Kæde mell. Balkan og
Kaukasus) til det øvrige Rige.

2. England. — Vestengland bestaar af Oldtids-
dannelser, Østengland af yngre Aflejringer. I Old-
tiden var den mellemste og østl. Del ikke til, thi her
bølgede Havet; de engl. Bjærglande (Cornwall, Wales,
Cumberlands, de penninske Bj.) dannede Øer eller
rettere (i Kultiden) Dele af det store „atlantiske“
Højdedrag, der fra Norges Klipper, over de skotske
Øer, Skotland, over Irland, Brelagne og maaske til
Nordvestspaniens Bjærg, begrænsede den nuværende
Atlantehavskyst ¹. I Løbet af Kultiden voxede Landet
mod Øst, fra denne Tid stammer nemlig de pennin.
Bjærges rige Kullejer. — Lavlandet er for det
meste opbygget i Middeltiden (Jura- og Kridttiden);
dette gjælder om Midtengland, hvor „røde“ Sand-
sten fra Middeltiden mange Steder ligesom Mure kante
Landevejene; dette gjælder endvidere om Sydøst-
england; her mærkes i Halvøen Kent (syd f. Them-
sens Dal) „the Downs“, 2 Kridthøjdedrag (hvoraf det
ene ender ved Dower); i Kridttiden dannede de ét
Plateau, hvis Midterparti senere sank i Dybet og nu
danner den frugtbare Dal „the Weald“; alle Tog, der
syd fra naa London, maa gennem mægtige Tunneler
passere disse Kridttrygge. Themsens Dal er ungt
Land, fra Tertiærtiden. I en Del af samme Tidsrum
var England landfast med Continentel, Themsen
løb gennem „Nordsøens skovbevoxede Slette“ ud i

¹) Vi sige nuværende, thi paa det nordl. Atlanterhavs Plads
laa rimeligvis gennem store Tidsafsnit af Oldtidsperioden
en mægtig Landforbindelse mell. Europa og Amerika.

Rhinen, der mundede ved Shetlandsøerne; paa Londons Sted laa da en Østersbanke; langs Themsmundingsens Bredder er der fundet mangfoldige Knogler af tropiske Kæmpedyr (Huleløver, Hulehyæner, o. s. v.)

Fra Kvartærtiden stammer det unge Marskland omkr. Bugten „The Wash“; her har Havet og Landet med vekslede Held ført en indbyrdes Kamp. (Vidne herom er de store „undersøiske“ Skovrester ved Vesterhavskysten). —

3. Skotland. Dette Land er urgammelt, vel egentlig kun en tilbagestaaende Del (en „Horst“) af det foromtalt „atlantiske“ Bjærgdrag. De ydre Hebrider og et Parti af Vestkysten er den ældste Del af Britannien og ragede formodentl. alt i Overgangstiden som en Ø (best. af massiv Gnejs) op af det varme Urhav. Gennem Aarmillioner har Luft, Vand, senere Isen nedbrudt de gl. Bjærg og forvandlet dem til kuppelformede Høje. I Oldtidens tidligste Afsnit (før Kultiden) voxede Landet mod Øst ved Aflejring af Sandstene, omdannede krystallinske Skifre, o. s. v., samtidig med at mægtige Aflejringer af den „gamle røde“ Sandsten opbyggede den nordøstl. Halvø (Caithness). — Alt i Oldtidens tidligste Afsnit blev Landet Sæde for uhyre Foldninger, formedelst et fra Sydøst kommende Tryk; i den kaledoniske Canal f. Ex. genfinde vi endnu de vældige Brudlinjer. Lavlandet er et Bassin, hvor alle Oldtidsdannelse findes lejrede ovenover hverandre som Lag i en stor Skaal. Lavlandet dannede fordum et sammenhængende Plateau, hvis Overflade laa i Højde med Nord- og Sydskotlands Bjærgtoppe. Senere fandt her en vældig Sænkning (Indstyrtn.) Sted, medens samtidig vulkan. Bjærgmasser skød i

Vejret (f. Ex. Klippen Arthur Seat ved Edinburgh). I Perioder af Tertiærtiden stod hele Landet vesterpaa ligesom i „Flamme“; enorme glødende Basaltmasser brød frem fra Dybet og dannede et Plateau, der naaede over til Irland, men atter tilintetgjordes senere ved ligesaa mægtige Catastrofer; Vidnesbyrd om disse forfærdelige Tildragelser afgiver endnu „Kæmpevejen“ (40,000, ude i Havet staaende Basaltsøjler) ved Nordøstirland, samt de skotske, mægtige Borgruiner lignende Øer.

Under Istidsperioden, der bortførte Størsteparten af Skotlands rige Kullejer, var Landet dækket af Gletschermasser ¹⁾; fra Skotlands Bjærge skød Gletscherstrømme ud, der kæmpede med de i modsat Retn. (fr. Øst-Vest) kommende skandinaviske Ismasser. Isens Udboring af Jordbunden har dannet Skotlands Søer.

4. Irland. -- Dette Land er en gl. Ø, eller rettere, det dannede vel i d. tidligste Oldtid en Saml. af Klippeøer; Vestsidens imponerende Skærgaardskyst er det ældste Parti; baade Østirlands og især Sydvestirlands af røde Sandsten, Kulkalksten bestaaende Bjærgegne ere af storslaet Skønhed; saa voldsomt ere disse Egne foldede, at de ældre Lag ofte ere kastede hen over de yngre. I Kultiden opstod den midterste Del af Øen; her voxede uhyre Kulskove, men Istiden bortførte senere Størsteparten af det kostbare Brændmateriale. Den nordøstl. Del dannedes i Middeltiden (Kalksten, etc.), men overdækkedes i Tertiærtiden af det ovenfor omtalte skotske Basaltlag. Istidens Gletschere (indtil 3000

¹⁾ Sydgrænsen for Ismassen dannes af en Linje fra Birmingham til Themsen.

Fod høje) overlejrrede hele Øen med deres Sand- og Lermasser. Ved Istidens Slutning var Øen landfast m. Britannien ¹⁾, og dette atter med Continentet. — I Kvartærtiden afbrødes atter Forbindelsen.

5. Holland-Belgien. — Landet er skabt ved en stadig Forøgelse i Retn. Sydost--Nordvest. I den tidligste Oldtid ragede kun Ardennernes mægtige, golde Bjærgdrag frem af Havet; Vandets og Luftens Paavirkn. har gennem uhyre Tidsrum nedbrudt de gamle Bjærg, og Materialet førtes af Havet langt tilsøs. — I Kultiden var Landet naaet frem til Sambre-Maas-Linjen, uhyre Kulskove voxede her; de nuværende Kullejers Brudlinjer vidne om de Bevægelser, Landet har været Sæde for. — I Jura-tiden overskyllede Havet alt, men i Kridttiden tør-lagdes Højbelgien, og Hollands eneste Bjærgparti, St. Pietersbjærg (Kalksten), der indeholder Tusinder af Gallerier og Sale, dannedes. — I Tertiærtidens Forløb hævede efterhaanden det hele Land sig op af Havet og naaede tilsidst over til England. Holland var da uden Kyst. — Senere kom Istiden, men endnu længe efter denne var Landet endnu uden Kyst og dannede en skovbevoxet Slette. — Saa paafulgte endelig den store Nordsøsænkning, Kanalen dannedes, og Skoven forsvandt under Søvindens Paavirkning. Paa Ørækken udenfor (Resterne af det sunkne Fastland) begyndte Klitdannelsen, men indenfor Ørækken fandtes store Laguner, hvor Flodernes Dyndaflejringer (formodentl. for c. 15,000 Aar

¹⁾ Dette havde ogsaa været Tilfældet i Dele af Tertiærtiden; i store Mængder findes trop. Dyrelevninger (Næshorn, Mastodont, Huleløve. o. s. v.; senere, i Kvartærtiden Kæmpehjorten. — St. Georgskanalen var en Dalsækn., opfyldt af Søer.

tilbage) paabegyndte Dannelsen af det nuværende Marskland.

5. Frankrig. — Landet indeholder Dele baade af det „gamle“ og det „unge“ Europa ¹⁾. Til førstnævnte henregnes: Centralplateauet, Bretagne, Cotentin, Vogeserne og Ardennerne, der alle ragede frem af Oldtidens Have som Øer ell. Bjærgkæder; til det „unge“ Europa henregnes Pyrenæerne og Vestalperne; som forbindende Led optræde de i Middeltiden (Kridttiden) og Tertiærtiden dannede Slette-lande.

a) Centralplateauet (Auvergne, Cevennerne). Alt i den fjærneste Oldtid fremtraadte dette som en mægtig Ø (best. af Gnejs, Granit, krystallinske Skifre); i Kultiden stod det m. Nordøst i Forbindelse med de ældgamle mellemtyiske Bjærg og stødte mod Vest, gennem Bretagnes og Cotentins Urfjælde, til Cornwalls og Sydvestirlands Bjærg (altsaa til det fornævnte „atlantiske“ Bjærgdrag). I Kulperioden voxede her uhyre Kulskove. — I Middeltiden (især i Juratiden) dækkedes alt af Havet, hvori mægtige Kæmpeøgler (Mosasaurus, Pliosaurus, o. s. v.) færdedes. — I Tertiærtiden var Centralfrankrig en Ø med skovkrandste Indsøer, Sæde for et rigt Dyreliv (Næshorn, Mastodont, Huleløve, o. s. v.); mægtige vulkanske Udbrud, hvorom Auvergues

¹⁾ Ved det „gamle“ Europa forstaa Geologerne den Del af vor Verdensdel, der ligger nord for Alperne, og hvis Allejninger have hvilet forholdsvis uforstyrrede fra de ældste Tider af Middelhavslandene, der til Dels ere af yngre Dato, ligge derimod over gamle Brudlinjer og have derfor været Sæde for store Lejringsforstyrrelser gennem alle de geologiske Tidsrum.

Lavamasser fortælle os, ødelagde senere denne rige organiske Verden.

- b) Les Causses. (Landet nord for Montpellier og omkr. Tarnfloden). Dette Land er Frankrigs store „Jurakalkørken“; fordum dannede det ét Plateau, men Floderne (særlig Tarn, Bifl. til Garonne) have her gravet Kløfter („Canons“), flere hundrede Fod dybe; i Sollyset straaale de mægtige Kalkvægge i alle Regnbuens Farver.
- c) Lavlandene. — Rhônedalen er et Sænkningssfelt, Resten af det gamle Farvand, der endog i Tertiærtidens Begyndelse løb fra Middelhavet nord om Alperne og til det „ungarske“ Hav. — Garonnelandet er ungt Land; til langt ind i Tertiærtiden var det en Havbugt.

Pariserbæknet. — Dette Lavland er opbygget af yngre Dannelser (Middeltidens) og støtter sig overalt til det „ældre“ Frankrig; man tør ligne det ved en Skaal med høje Rande, kun fattes Skaalens Rand imod Kanalen, thi Lavlandet har jo ofte været landfast med Britannien. Gennem de geologiske Tider var det hele Lavland et snart større, snart mindre Havbassin, der først sent i Tertiærtiden tørlagdes; hvor Paris nu ligger, aabenbarede der sig i hin Tid et rigt Dyreliv; tropiske Rovdyr (Huletiger, Løve, Mastodont, Næshorn, o. s. v.) blandede sig mell. Hovdyrernes talløse Skarer.

6. Tyskland. — At tegne dette Lands geolog. Forhold ved et Par Ord er næsten umuligt; Oldtids-, Middeltids- og Tertiærdannelser skyde sig saaledes ind mellem hverandre, at den hele Overflade, om vi tænkte os de alleryngste Lag borte, vilde ligne et Mosaikgulv. — Uden at fejle meget tør man maaske sige: Syd- og Mellemtyskland er opbygget af

Oldtids- og Middeltidsdannelser, Nordtyskland derimod af yngre Dannelser (Tertiær og Kvartær).

I Jordens Oldtid (især i Kulperioden), skriver Neumayr, var Mellemeuropa vel nærmest et stort Archipelag, best. af større og mindre Øer, hvor uhyre Kulskove voxede; i dette Tidsrum løb her det „vindeliziske“ Højdedrag fra Frankrigs Centralplateau og over ad Bøhmen til; som dette Bjærgdrags forvittrede Rester betragte vi, foruden Centralfrankrig, endv. Ardennerne, Vogeserne, Spessart, Rhøngebirge, Thüringerwald og Bøhmens Bjærg. Takket være Luftens og Vandets Paavirkn. gennem Aarmillioner vare disse Bjærg, alt ved Oldtidens Slutning, kun forvittrede Rester; men de have dog gjort deres Nytte, thi dem skyldes det, at Nordeuropa fik en fredeligere Tilværelse; disse Bjærgruiner tog nemlig Stødet af for de nordligere Egne, den Gang da Pyrenæerne, Alperne og Karpatherne, (som Suess skriver), i Middeltid og Tertiærtiden foldedes og foretog deres Stormløb mod det „gamle“ Europa; kun Karpatherne, der ingen Modstand fandt, væltede sig frem over det urgamle russiske Sletteland.

Øvre-Rhindalen (mell. Vogeserne og Schwarzwald, omtr. til Frankfurt) er ikke Flodens Værk; Dalen er nemlig en Gravsænkning. I Oldtiden var dette Omraade opfyldt af mægtige, sydvest-nordost gaaende Foldebjærg; i Middeltiden dækkede Havet alt, i Tertiærtiden var her først alter Land, da sank Midterpartiet i Dybet, medens Vogeser og Schwarzwald bleve staaende som Rester af det gl. Fastland. Sænkningen blev nu først en Havarm, senere Sødrag, og i Kvartærtiden trængte Rhinen

Lavamasser fortælle os, ødelagde senere denne rige organiske Verden.

- b) Les Causses. (Landet nord for Montpellier og omkr. Tarnfloden). Dette Land er Frankrigs store „Jurakalkørken“; fordum dannede det ét Plateau, men Floderne (særlig Tarn, Bifl. til Garonne) have her gravet Kløfter („Canons“), flere hundrede Fod dybe; i Sollyset straae de mægtige Kalkvægge i alle Regnbuens Farver.
- c) Lavlandene. — Rhônedalen er et Sænkningsfelt, Resten af det gamle Farvand, der endog i Tertiærtidens Begyndelse løb fra Middelhavet nord om Alperne og til det „ungarske“ Hav. — Garonnelandet er ungt Land; til langt ind i Tertiærtiden var det en Havbugt.

Pariserbæknet. — Dette Lavland er opbygget af yngre Dannelser (Middeltidens) og støtter sig overalt til det „ældre“ Frankrig; man tør ligne det ved en Skaal med høje Rande, kun fattes Skaalens Rand imod Kanalen, thi Lavlandet har jo ofte været landfast med Britannien. Gennem de geologiske Tider var det hele Lavland et snart større, snart mindre Havbassin, der først sent i Tertiærtiden tørlagdes; hvor Paris nu ligger, aabenbarede der sig i hin Tid et rigt Dyreliv; tropiske Rovdyr (Huletiger, Løve, Mastodont, Næshorn, o. s. v.) blandede sig mell. Hovdyrernes talløse Skarer.

6. Tyskland. — At tegne dette Lands geolog. Forhold ved et Par Ord er næsten umuligt; Oldtids-, Middeltids- og Tertiærdannelser skyde sig saaledes ind mellem hverandre, at den hele Overflade, om vi tænkte os de alleryngste Lag borte, vilde ligne et Mosaikgulv. — Uden at fejle meget tør man maaske sige: Syd- og Mellemtyskland er opbygget af

Oldtids- og Middeltidsdannelser, Nordtyskland derimod af yngre Dannelser (Tertiær og Kvartær).

I Jordens Oldtid (især i Kulperioden), skriver Neumayr, var Mellemeuropa vel nærmest et stort Archipelag, best. af større og mindre Øer, hvor uhyre Kulskove voxede; i dette Tidsrum løb her det „vindeliziske“ Højdedrag fra Frankrigs Centralplateau og over ad Bøhmen til; som dette Bjærgdrags forvittrede Rester betragte vi, foruden Centralfrankrig, endv. Ardennerne, Vogeserne, Spessart, Rhøngebirge, Thüringerwald og Bøhmens Bjærg. Takket være Luftens og Vandets Paavirkn. gennem Aarmillioner vare disse Bjærg, alt ved Oldtidens Slutning, kun forvittrede Rester; men de have dog gjort deres Nytte, thi dem skyldes det, at Nordeuropa fik en fredeligere Tilværelse; disse Bjærgruiner tog nemlig Stødet af for de nordligere Egne, den Gang da Pyrenæerne, Alperne og Karpatherne, (som Suess skriver), i Middeltid og Tertiærtiden foldedes og foretog deres Stormløb mod det „gamle“ Europa; kun Karpatherne, der ingen Modstand fandt, væltede sig frem over det urgamle russiske Sletteland.

Øvre-Rhindalen (mell. Vogeserne og Schwarzwald, omtr. til Frankfurt) er ikke Flodens Værk; Dalen er nemlig en Gravsænkning. I Oldtiden var dette Omraade opfyldt af mægtige, sydvest-nordost gaaende Foldebjærg; i Middeltiden dækkede Havet alt, i Tertiærtiden var her først atter Land, da sank Midterpartiet i Dybet, medens Vogeser og Schwarzwald bleve staaende som Rester af det gl. Fastland. Sænkningen blev nu først en Havarm, senere Sødrag, og i Kvartærtiden trængte Rhinen

ind. Dybt under Slettens løse Lag skjules altsaa et gammelt Fastland.

Bøhmens Bjærgland. — Dette Land er en urgammel Fjældborg, der siden Oldtidens Dage kun delvis, til enkelte Tider, har været dækket af Havet.

I Jordens Middeltid overskyllede Havet (især i Juratiden) omtr. hele Tyskland, endog Dele af Bøhmen, endv. Schlesiens og Sachsens gl. Fastlande, og gennem Rhindalen stod det „nordtyske“ Hav i Forb. med Havet omkring „Alperne“ og med det sydfranske Havbækken. — I Middeltiden dannedes Lothringens Højslette, endv. de frankisk-schwabisk, bayerske Højsletter; i og ved de herværende Have udfoldede der sig et rigt Dyreliv (Fiske, Kæmpeøgler, Flyveøgler, den første Fugl, o. s. v.)

Tertiærtiden. — I denne Tid drog Havet sig vel tilbage, men store Dele af Tyskland stod dog endnu under Vand; det „nordtyske“ Hav var grundet og lidet saltholdigt, og i dette aflejredes „Brunkullagene“ (m. Ravdannelser). Rhindalen var først en Havarm ned til „Alpernes Hav“ og senere et Sødrag; baade Alperne og Karpatherne vare endnu havomflydte; men i Slutn. af Tertiærtiden steg Tyskland frem af Havet, ja, naaede til Tider endog over „Nordsøen“ til England, ligesom Landforbindelsen med Danmark over „Østersøens“ Dalsenkning vistnok var større end nu.

Lavlandet. — Lavlandet kiler sig flere Steder som store „Bugter“ ind i Bjærglandet (f. Ex. „Bugten“ ved Køln, den westphalske Slette, den sachsisk-thüringske og den schlesiske Slette). Om Lavlandets Tilstand i tidligere Jordperioder vides kun lidet; Istidens Grus- og Lermasser hvile vitsnok paa en ældgammel, men nu forlængst skjult Landoverflade, og den nordlige (balliske) Landryg, der

maa betragtes som de store Ismassers Bundmoræne, skjuler rimeligvis en gammel, i Dybet længst forsvunden Bjærgkæde. I Lavlandet har man kun pletvis boret ned til Oldtids- og Middeltidsdannelse, saaledes til mægtige ældre Gibs- og Stensaltlag (ved Husum, Segeberg, Speerenberg, etc.), henhørende til Jura- og Kridtliden; i Tertiærtiden voxede ovenpaa disse Lag Brunkulskovene, men først ved Tertiærtidens Slutning forsvandt Havet fuldstændig fra Landets Omraade. Paa denne ujævne Overflade aflejredes saa Istidens (Diluvialdannelse) og den paafølgende (postglaciale; Alluvialdannelse) Tids Ler- og Grusmasser; Isdækket naaede højt op paa Harzen og Bøhmerwald. — Den nordlige Landryg er en Bundmoræne. — Der har været 2 Istider med en mellemliggende (interglacial) Periode, hvor der herskede et varmt Klima og en tropisk Dyreverden (Mammuth, Næshorn, o. s. v.) sammen med det ældste Stenalderfolk. — Længe efter den sidste Istid var det tyske Lavland en udpræget Steppe, der til Slutning veg for Skovens Indgriben.

Nydannelser ere: Floddalenes Leraflejringer (Alluvialdannelse), Øerne v. Kysten, Klitter og Vader samt „Marsken.“

7. Schweits (Alperne). — Det er vanskelig for os at tænke sig, at dette nu saa højt over Havet liggende Indland nogensinde har været en Øgruppe midt i et stærkt bevæget Hav. Og dog har det været Tilfældet; faa Omraader i vor Verdensdel har været Sæde for større Forstyrrelser end netop dette Land, der til Tider snart var Havbund, snart Øgrupper.

Det allerældste Parti i Alperne bestaar af Urdannelser (Gnejs, krystallinske Skifre, Granit), og vi maa vel tænke os det hele Omraade som et i samme Niveau liggende granitisk Plateau, der senere ved Brud, Sænkninger og Foldninger sønderdeltes i Rækker af „øformige“ Granitstokke (Massiver).

I den tidligste Oldtid (før Kultiden) bølgede her et Hav, der mod Nord begrænsedes af de urgl. mellemtyske Bjerge; noget senere (i Kultiden) dukkede op Centralalpernes lave, sumpige, med uhyre Skove (Sigillarier, Bregner, etc.) bevoxede „Ø“. Først ved Oldtidens Slutning begynder Alpernes særlige Historie; ved en mægtig Foldning (1ste Foldn.) dannedes her 2 Bjærgøer, medens der samtidig skete enorme Udbrud af glødende Porfyrmasser (de røde Porfyrmasser ved Botzen og Tyrol). — I Middeltidens første Afsnit dannedes den mægtige Kalkzone, der kaldes Østalperne (Dolomitalperne); vel dækkede Juratidens og Kridttidens Hav atter Størsteparten af Omraadet, men ved Kridttidens Slutning indtraf den 2den store Foldning, og Kalkalperne hævedes for stedse over Havet. — I Begyndelsen af Tertiærtiden var hele Alpepartiet dog endnu en fuldstændig Ø, men i Tertiærtidens Midte drog Havet sig derimod overalt tilbage fra det nævnte Omraade, der saaledes blev et Indland, og som ved en 3dje Foldning (i Tertiærtidens Midte) hævedes til en betydelig Højde; gennem Resten af Tertiærtiden laa dog Nord for Alperne et lavt Sumpland, rigt bevoxet med Palme-, Ege- og Laurbærskove. — Dengang løb Rhinen mod Vest ud i Rhônefloden. — Klimaet var tropisk, Næsehorn, Mastodont, Huleløve, o. s. v. færdedes i de tætte Skove. — Da kom den første Istid, alt Liv dræbtes, over den øde, uhyggelige Sneørken kastede enkelte Bjærgtoppe deres

mørke Slagskygger. — Efter en mellemliggende, lidt varmere Periode, i hvilken det ældste Menneske færdedes sammen med Ur-Elefanten, Renen, Uroxen, Hulebjørnen, o. s. v. i de af Birk, Lærk, etc. bestaaende Skove, oprandt endelig den sidste Istid, hvorunder Rhinen begyndte sit nuværende Løb mod Nord.

Tertiærtidens Alper vare maaske dobbelt saa høje som Nutidens, thi Isen og Gletscherstrømme have bortskuret og bortskyllet Halvdelen af Bjærgenes Materiale. — Jurabjærgene (dannede i Middeltidens Have) er Resultatet af en mægtig Foldning. Under disse Fjældegne ligger formodentl. et ældre, længst i Dybet sunken Bjærgland.

8. Østerrig-Ungarn.

- a) Ang. Bøhmens Bjærg (se ovenf. u. Tyskland).
- b) Ang. Østalperne (se ovenf. u. Alperne).
- c) Den østerrigske Dal (mell. Alperne og Bøhmens Bj.). Denne Dal er ungt Land; i Middeltiden dækkedes den af Havet; langt ind i Tertiærtiden løb her „Kanalen“ fra Middelhavet, vest og nord om Alperne til det „ungarske“ Hav, og først i Slutn. af Tertiærtiden blev det et lavt, skovbevokset Sumpland.
- d) Karpatherne ere unge Foldebjærg, dannede ved et sydfra kommende Tryk, der fandt Sted i Tertiærtiden, og hvorved ogsaa det store „ungarske“ Sænkningsfelt opstod; vi maa neml. tænke os Karpather- og det ungarske Omraade som dannende ét Plateau i Urtid og Oldtid; Rester af dette findes endnu som krystallinske Kærner i Karpathernes Indrezone.
- e) Den ungarske Slette. — I Jordens ældste Perioder har dette Land rimeligvis dannet et

Højplateau, bestaaende af granitiske Dannelser o. lign.; hist og her findes kulførende Højder, der vise, at dette gamle Plateau i Middeltiden (Juratiden) var dækket af Havet.

I Tertiærtidens Midte sank hele dette gamle Plateau i Dybet samtidig med Karpathernes og Alpernes endelige (3dje) Foldning; som Dele af det gamle Plateau, der ere blevne staaende efter Sænkningen, maa man betragte de ungarske Malmbjerge, Bakonywald og enkelte isolerede Granithøjder midt ude i den nuværende Slette. — I Tertiærtidens Slutning og Kvartærtidens Begyndelse dannede Sletten en Del af det „sarmatiske“ Hav (der naaede mod Øst til forbi Aralsøen); tilsidst forsvandt Havet, en Steppeflora med „Løssdannelse“ begyndte, og Floderne gravede de nuværende dybe Dale. —

Ogsaa Siebenbürgen er et Sænkingsfelt (fra Tertiærtiden); først dækkedes Landet af det „sarmatiske“ Hav, som i Kvartærtiden udtømtes ved Gennembrud af Bjergranden mod Ungarns Slette; senere opstod der ogsaa her en „Løssdannelse“ —.

9. Den spanske Halvø. — Det „ældste“ Spanien findes mod Vest og Nordvest, Middeltids- og Tertiærdannelser derimod i Midten af Landet samt mod Øst og Syd. — Der er en dyb Modsætning mellem det „gamle iberiske“ og det „unge andalusiske (samt pyrenæiske)“ Land; først sent voxede det „unge“ Spanien sammen med de øvrige Landsdele. —

a) Det iberiske Land (Nordvestspanien og Portugal). Dette Land er et Stykke af det „gamle“ Europa. (Ur- og Oldtidsdannelser).

I Slutningen af Jordens Oldtid fandtes der et mægtigt Bjærgland fra Guadalquivirlandet

til Minhos Munding og derfra videre mod Nordøst og Øst til Havet paa Galiciens og Asturiens Plads. Luftens og Havets Paavirkning gennem Aarmillioner ødelagde disse Bjerge; kun Bjærgenes Fod er bleven tilbage. Vi se saaledes, at Datidens Bjærgdrag havde Retning fra Syd til Nord, altsaa modsat de nuværende Bjærges og Floders; sidstnævntes Vandfald fremkomme netop ved, at de vestligløbende Strømme ligesom maa skære sig igennem de „gamle“ Bjærges Fod. -- Fra Middeltidens Slutning har Landet stadig været hævet over Havet. — I Tertiærtiden dækkedes Landet af store Sødrag (med Ler-, Gibs- og Kalkaflejringer). Det „gamle“ Spanien var da skilt fra Andalusiens „Bjærgøer“ ved en bred Havarm gennem Guadalquivirs Dal. —

- b) Pyrenæerne. -- Centralkærnen i samme bestaar af Oldtidsdannelse, men Bjærgkæden fik først i Tertiærtiden sin nuværende Form. — Ebrodalen er et Sænkningsfelt; i Tertiærtiden fandtes her en stor Sø.

Spanien har haft en „mindre“ Istid. — I de yngre Dannelse møde vi Rester af Næshorn, Elefant, Uroxe sammen med de ældste Flintredskaber.

- c) Andalusien. — Dette er et ungt Land; i Jordens tidligere Perioder dækkedes dette Omraade af det „store gamle Middelhav“. — I Middeltidens Slutning begyndte Bjærgfoldningen, men endnu i Tertiærtiden var Landet kun en Række „Bjærgøer“.

Anmærkn. — Det er interessant at iagttage, hvorledes hele Europas Vestkyst fra Norge over Skotland, Irland, Cornwall, Bretagne til Galicien ud-

viser flere fælles Træk —; som „øformige Massiver“, Resterne af et gammelt, mægtigt Bjærgdrag, fremtræde Europas vestlige Fremspring; ved store Brud fremkom der efterhaanden vældige Sænkingsfelter, hvoraf nogle som Nordsøen og den spanske Sø for stedse dækkedes af Havet, medens andre „Havbugter“ som Garonne- og Guadalquivirlandet i Tidens Løb omdannedes til ungtertiære Landstrækninger.

10. Italien. — I geologisk Forstand er Størsteparten af det nuværende Italien et ungt Land —, endnu Sæde for store Bevægelser. Gamle Dannelser (Gnejs, Granit, krystallinske Skifre) se vi i: Corsika, Sardinien, Elba, Nordøstspidsen af Sicilien og i Calabriens Bjærgland.

Hvor det toscanske Hav nu er, fandtes der i Jordens Oldtid og en Del af Middeltiden et „andet“ Italien, det „gamle“ Italien (Thyrrhenis); det naaede fra Alpernes Sydvestside og mod Syd til Afrika. (Paa Middelhavsøerne, Malta f. Ex. findes Rester af Kæmpedyr som: Næshorn, Elefant, Hulebjørn, o. s. v., Dyr, der umulig have kunnet leve paa saa smaa Omraader; Corsikas og Sardiniens Plante- og Dyreverden staar Afrikas nærmere end Italiens). — Dette „urgl. Italien“ sank nu i Dybet ved Middeltidens Slutning, men som „Hørster“ eller „Bulke“ ere Dele deraf blevne tilbage, nemlig Øerne og enkelte Punkter ved det nuværende Italiens Vestkyst (som: Mt. Argentaro, Cap Circe, o. fl. a.)

I Løbet af Tertiærtiden dannedes det „unge“, nuværende Italien (dets Underlag er Kalk, etc.); et Sydvest fra kommende Tryk foldede det daværende „Kalkhavs“ Bund og dannede (ved Hævning) Apenninernes Kalkkæder. — Foldningen ledsagedes afmægtige „undersøiske“ vulkanske Udbrud, og de udspyede

Lavamasser have skabt de romersk-toscanske og neapolitanske Slettelande.

Samtidig sank det „gamle“ Italien i Dybet, Calabriens og Apuliens „Ørækker“ voxede sammen med Halvøen, og Apuliens gamle Landforbindelse ¹⁾ med Balkanhalvøen afbrødes; det store, gamle Fastland, der i en Del af Tertiærtiden havde udfyldt det østlige Middelhav, forsvandt. ²⁾

Posletten. — Dette Land er meget ungt og har gennem uhyre Tidsrum stedse været Hav (de italienske Søer ere Rester af dette gamle Havs Fjorde); i Tertiærtiden fyldte Flodernes Dyndaflejringer en Del af denne Havbugt, og i det nydannede sumpige, sørige og skovbevoxede Land færdedes Skarer af Elefanter, Næshorn, o. s. v. — Først Istidens Gletscheraflejringer udfyldte Resten af det gamle Indhav, og kun ved Menneskets senere storartede Virksomhed (f. Ex. ved Dige-, Canalaulæggelse, etc.) er Posletten (ligesom Holland) bleven beboeligt Land.

II. Grækenland. — I Jordens Oldtid var Grækenland ikke til; i Datidens „store Middelhav“ laa her kun en Klippeø (eller maaske flere Øer), thi alene paa Grækenlands Østside finde vi Urtidsdannelser (Gnejs, Granit, o. lign.). — Størsteparten derimod er ungt Foldeland, dannet paa Bunden af Kridtidens Hav og hævet over Bølgerne i Tertiærtiden; i Vestgrækenland er Foldningen foregaaet i Retning NV.—SØ., i Østgrækenland derimod i en Retning

¹⁾ Som Minde om denne Landforbindelse staar endnu, i Adriaterhavet, de tremitiske Øer.

²⁾ Mægtige Rester af fossile Kæmpedyr, der ere fundne paa Malta, vidne om det rige Dyreliv, som har hersket paa dette „undergangne“ Fastland.

parallel med Ækvator (altsaa Ø.—V.). Mangfoldige Spaltedannelser og Indsænkninger have senere udformet Landet i en Mængde isolerede, afsluttede „Bassiner“, en Omstændighed, der har haft Betydning for Grækenlands kulturelle Udvikling; et af Naturen saaledes dannet Land maatte fostre, ikke én tætsluttet mægtig Nation, men netop en Mængde „Smaastater“, enhver med sin særlige Udvikling. —

I Tertiærtidens Slutning og langt ind i Kvartærtiden udgjorde Grækenland og de græske Øer en eneste med Asien og Afrika sammenhængende Landmasse; Middelhavet havde da sin mindste Udstrækning, det naaede ikke engang til Ægypten, men afsatte kun mellem Kreta og Peloponnes en smal Havarm op imod det nuværende Ægina og til Egnen om Athen. — Dette „ægæiske“ Continent var opfyldt af store Søer og smykkedes af en rig Dyre- og Planteverden. Dette Land har tjent til Gennemgang ¹⁾ for Tertiærtidens Plante- og Dyreverden saavel som for Grækenlands Urindvaanere, thi utvivlsomt har Mennesket været Vidne til dette Lands Ødelæggelse. —.

Til hvilke storladne Naturscener har dette nu forsvundne „Fastland“ ikke været Vidne? Hist henne ved den lille Indsøs Bred knitrer i den stille Nat Urfolkets Vagtbaal, ængstelige samle Staklerne sig nærmere ved Ilden, thi ude paa den maanelyse Slette sniger netop den frygtelige Sabelkat (*Machairodus*) sig om efter Bytte, medens Huleløvens Brøl, Elefanthjordens Trampen lyder fra den nærliggende Skov! — Men hvor heldigt dog, at hint Land sank i Bølgerne! I Landforbindelse med de to fremmede Verdensdele var Grækenland aldrig blevet den

¹⁾ Nathorst I, 150, 51. — Neumayr II, 321, 22.

store Kulturmeddeler, den europæiske Civilisations vældige Bannerfører --; det var kun blevet „en Del af Asien“.

12. Rumænien. Dette Sletteland bestaar alene af unge tertiære og kvartære Dannelser; kun Nordgrænsen (de transsilvanske Alper) bestaar af Ur- og Oldtidsdannelser.

13. Balkanhalvøens øvrige Lande. De dinariske Alper og Albaniens Bjerge stamme fra Middeltiden (Kridttiden); et fra Sydvest kommende Tryk har foldet disse Kæder og presset dem op mod det ældgamle serbisk-macedoniske Bjærgland.

Sidstnævnte Bjærgland er ældgammelt (best. af Urdannelser); gennem hele Jordens Middeltid var her Fastland. Fra Shar Dagh falder det af i en nordlig og sydlig Skraaning.

Bulgariens Slette stammer fra Kridttiden. Rhodopebjergene (Rilo Dagh) er et urgammelt Gnejs-Massiv; Balkan derimod er først foldet i Tertiærtiden.

14. Skandinavien (Norge og Sverige).

Denne store Halvø udgør i geologisk Henseende en Enhed, thi den er (med Undtagelse af det sydlige Skaane, der hører til de danske Øer) udelukkende opbygget af Ur- og Oldtidsdannelser (Granit, Gnejs, Glimmerskifer, Oldtids-Kalk- og Sandstene etc.). Nutidens løse Aflejringer hvile her umiddelbart paa Grundfjældet, der mange Steder er gennemsat af senere vulkanske Masser (som Porfyr, Gabbro o. s. v.). Halvøen, et af Jordens allerældste Lande, existerede maaske all i Ur- eller Overgangstiden,

ja, maaske endog før Havet blev til, thi vel véd man ikke bestemt, hvorledes de norske Kystfjorde ere blevne skabte, men Sandsynligheden taler for, at de ere Resultatet af en Spaltningsproces foregaaet, da den glødende Bjærgmasse stivnede. At Luft, rindende Vand og Istidens Gletschere have spillet en Rolle ved Fjorddannelsen, er vel utvivlsomt. — Alt i den tidligste Oldtid (i Devontiden) var Halvøens geologiske Bygning færdig; gennem uhyre Tidsrum dækkede Havet derpaa det store Plateau, hvor der afsattes Oldtidsdannelser (som røde Kalkstene, Sandstene o. s. v.). I den tidligste Oldtid (i Silur-tiden) fandt en vedholdende langsom Hævning Sted, og et voldsomt Sidetryk skabte tilsidst den skandinaviske Bjærgkæde. — Store Jordsænkninger omformede senere Mellemsveriges tidligere jævne Plateau. Naar undtages at Jurahavet (i Middeltiden) overskyllede enkelte Dele, véd vi i Grunden intet om Landets Tilstand gennem det uhyre Tidsrum fra Oldtiden og til den store Istid. Saameget vide vi kun, at hele Landet tidligere var langt højere end nu, thi gennem umaalelige Tidsrum har Luftens og Vandets Paavirkning nedbrudt den gamle Fjældborg, for ikke at tale om de utrolige Masser, Istidens Gletschere bortførte ¹⁾. — Da kom Istiden, gennem mange Hundredtusind Aar frembød Landet kun Skuet af en øde, uhyre Isørken. Efter Istidens Slutning laa Landet lavere end nu, det havde da sin dybeste Sænkning; mod Øst dækkedes vidtløftige Landstrækninger af Havet, som over de nuværende store svenske Søer ²⁾ ved et bredt Sund satte Østersøen og Skagerak i

¹⁾ Der har været 2 Istider og en mellemliggende (interglacial) varmere Periode.

²⁾ Venern, Vettern, Mælaren, o. s. v. ere Resterne af et bredt Sund, hvis gl. Kystlinjer endnu kunne forfølges i disse Egne.

direkte indbyrdes Forbindelse. — Længere hen fandt en Hævning Sted, nysnævnte Sund forsvandt, og Landet antog efterhaanden sin nuværende Skikkelse.

Skaane. — Dette Lands Jordhistorie falder sammen med Danmarks; først i Stenalderen skiltes Skaane fra Sjælland. — Skaane har haft en bevæget Tilværelse, alle Formationer findes omtrent her, og Landet har (i Modsætning til Sverige) ofte været dækket af Havet (f. Ex. saaledes af Kridthavet). —

Østersøen. — Hvornaar dette Bassin er blevet dannet, vides ikke bestemt, men det er Resultatet af flere dybe Sænkninger. — I Jordens tidligste Tider laa her vel et Plateau, der formodentlig udgjorde et Parti af det urgamle granitiske „Fastland“, som nu ligger i ubestemmelig Dybde under Danmarks og Nordtysklands yngre Dannelser. — At den „østersøiske“ Dalsænkning var til før Istiden, er sikkert, men de uhyre Gletschermasser have selvfølgelig udformet og uddybet Bassinet. — I Middeltiden (Jura- og Kridttiden) har Dalsænkningen dannet en Del af „Kridthavet“, men i hele den sidste Del af Tertiærtiden og indtil den „store“ Nedisning var Østersøen en fuldstændig tørlagt Dal, der først atter fyldtes med Vand ved Istidens Slutning. — Ved dette Tidspunkt indtraf den dybeste Sænkning af de skandinaviske Lande; Østersøen blev da et Ishav (Yoldiahavet) og stod i Forbindelse med det nordlige Polarhav; over Mellemsverige stod det ved en bred Havarm i Forbindelse med Skagerak. — En paafølgende Hævning af Finland og Mellemsverige (der nu blev tørt Land omkring de store Søer) forvandlede Østersøen til en Indsø (Ancylussøen); atter indtraf der en Sænkning, hvorved Øresund og Bæl-

terne ¹⁾ dannedes; Østersøen blev efterhaanden ved en ny Hævning et Brakvandshav. —

15. Danmarks Tilblivelseshistorie ²⁾. — Kridttiden. — Vort Fædreland er, i geolog. Henseende, et af Jordens yngste Lande; thi vistnok har der flere Gange i Jordens Oldtid og Middelalder været tørt Land dér, hvor Danmark nu ligger ³⁾; først i Slutningen af Middeltiden skabtes den Grundvold (af Kridt og Kalk), paa hvilken vort Fædreland hviler, ja, først efter Istidens Afslutning kan der tales om Tilblivelsen af vort nuværende Land.

I Middeltiden (i Jura- og især i Kridttidens sidste Afsnit) strakte der sig paa det nuværende Danmarks Plads et dybt Hav (Kridthavet), der gik over Sydengland, Nordfrankrig, Holland og Lavbelgien, Nordtyskland, Danmark, Skaane og mod Øst ad Rusland til. I dette Hav levede Myriader af kalk- og kiselafsondrende Smaadyr, hvis Skaller sank tilbunds ved Dyrenes Død, og som gennem umaalelige Tidsrum tilsidst dannede de enorme Kalk- og Kridtlag, paa hvilke vort Fædreland hviler. — Skrivekridtet,

¹⁾ De danske Sunde have vistnok først været Floddale, som det ældste Stenalderfolk med Lethed vandrede over. — Netop paa denne Tid optraadte Danmarks ældste Stenalderfolk. —

²⁾ Efter Ussings glimrende Værk: Danmarks Geologi. 1899. — Med Forfatterens Tilladelse er benyttet flere Skildringer fra C. Christensens Lærebog i Geografi, p. 24, o. fl.

³⁾ Form. en Del af det Oldtidsfastland, der nu ligger dybt under det „unge“ nordtyske Lavland, u. Østersøen o. s. v. — Vort Fædreland er maaske aflejret i en Granitskaal, hvis Rande og tilbagestaaende Partier ses i Britanniens, Skandinaviens, Bornholms og Urals Fjælde.

det „ældste“ Kridt ¹⁾ er en Dybvandsdannelse, hvis Mægtighed nedadtil ikke kendes. Ved Aalborg har man boret til 1272 Fods Dybde og naaede da gennem Skrivekridtet til en graahvid, leret Kalk; under Kridtet findes formodentlig Danuelser fra de tidligere Afsnit af Middeltiden (Trias- og Juradannelser); Oldtidsdannelser (f. Ex. fra Kulperioden) kunne vi kun vente at finde i umaadelige Dybder. — Skrivekridtet bestaar af Foraminiferer (Slimdyr) og af endnu mindre, levende Væsener (Kokkoliter, formodentlig lavtstaaende Alger. Ussing, p. 63). — Og hvilket Skue har det Kridthav vel ikke frembudt? Forsteningerne ²⁾ belære os

¹⁾ Alt Danmarks Kridt hører dog kun til Kridttidens sidste Afsnit.

²⁾ Især fra Skaanes Flintdannelser. —

Flinten er dannet ved kiselholdig Vands Nedsiven gennem Kridtet; de i „Kridthavet“ levende tallose Kiselsvampe have afgivet det meste Materiale til Flintdannelsen. —

I Kalken findes ogsaa Svovlkis, skabt ved Vexelvirkning af svovl- og jærnholdige Opløsninger. —

Danmarks Formationer:

1) Kridttiden: Arnagerkalk (ældre end Skrivekridt) —; Skrivekridt, kaldet det „ældre“ Kridt (Sydsjælland, Møen, det nordlige Jylland, o. s. v.); „yngre Kridt“ som: Saltholmskalk (under Kjøbenhavn), Limslen (af Mosdyr. Bryozokalk; (f. Ex. i Stevns, Bulbjærg, etc.), Koralkalk (i Faxe), Blegekridt (i Daubjærg, o. s. v.).

2) Tertiærtiden: Brunkuldannelsen (med Rav; i Syd- og Midtjylland, i Syd- og Sydvestsjælland); Glimmersand, Glimmerler (Brunkuller), plastisk Ler (under Refnes, i Jylland o. s. v.; ofte ildrødt, seigt, ufrugtbart), Molér, Cementsten, etc. —

3) Istidsdannelser (Diluvialdannelser):

Rullestensdannelsen, der optræder under 3 Former:

1) Rullestensleret, Blanding af Ler og Sand; findes paa Øerne, undtagen i Nordøstsjælland, i Horns Herred etc.; endvidere i Østjylland, fra Sydgrænsen til Mariager).

— (Blanding af Ler og Kalk giver Mergel). —

om, hvorledes det pansrede Uhyre, Mosasauren i sine Dage pilsnart kløvede Oceanets Bølger, medens talrige „Svane- og Fiskeøgler“ (30—40 Fod lange) opførte forfærdelige Kampe paa de Steder, hvor vi nu daglig færdes. —

Henimod Slutningen af Skrivekridttiden fremkaldte Jordbevægelser en Hævning af de aflejrede Lag; vel laa der over Danmark endnu stadig Hav, men dette, det „yngre Kridthav“ var af ringere Dybde og Udstrækning. I dette Hav aflejredes da over Skrivekridtet de Lag, vi kalde „Nyere Kridt“ (Limsten, dannet af Bryozoeer eller Mosdyr, Faxe-koralkalk, Saltholmskalk, Blegekridt); ved Faxe fandtes da et mægtigt Koralev, hvor graadige Hajer i talrig Mængde sværmede om, medens de ihærdige Koraldyr paa dette Sted førte sejrige Kampe med Mosdyrene. — Kridthavets Bund har haft en højst urolig Tilværelse; vældige Forskydninger (eller „Spring“) af Jordlagene have fra Tid til anden afbrudt nærliggende Jordskorpepartiers Sammenhæng; i Skaane antyder Romele Klints og Kullens Retning, at disse Forskydninger ere foregaaede langs lodrette, NV.—SØ. løbende Brudflader; Lag, der fordem laa i samme Niveau, ere derved blevne fjærnedede langt fra hverandre; ved Helsingborg f. Ex. dannes den faste Jordbund af Sten fra Middeltidens tidligste Perioder

2) Rullestenssandet; det bestaar af Sand og Sten, er lagdelt, (i Midt- og Vestjylland, i Nordsjælland og Sydvestfyn). —

3) Hedesandet (bestaaende af Kvartssand); vi mærke her: Blysand (Sand med Muldele af Jærnilte), Alen, en gulbrun Sandsten. — Under Alen: Rødsandet.

Rullestensdannelsen har ofte en Mægtighed af ca. 200 Fod.

4) Nutiden (Alluvialdannelser): Muldlaget; Torv, Klitter, Dyndjord, Marsk, o. s. v.

(Trias- og Juraliden), ja, Sandstenen hæver sig endog op til betydelige Højder; men ved Helsingør derimod ligger den Aarmillioner yngre Saltholmskalk endog 50 — 100 Fod under den nuværende Overflade, med andre Ord: man maatte i Helsingør bore over 2000 Fod for her at træffe de samme Lag, der træde for Dagen ved Helsingborgs Kyst. —

Tertiærtiden. (Den nyere Tid). Nu oprandt den næstyingste Jordperiode med sine forskellige Aflejninger (Brunkul med Ravdannelse, Glimmerler, Glimmersand, Grønsand, plastisk Ler o. s. v.)

I den første Del af Tertiærtiden var Danmark endnu helt dækket af Hav; dette Hav (Tertiærhavet) var vel saltholdigt men ikke af stor Dybde; mod Syd beskyllede dette Hav et skovklædt Land, hvorfra Floderne førte uhyre Masser af Drivtømmer, Sand og Ler ud i Havet; derved opstod Brunkuldannelsen, der nærmest ligner Nutidens Deltadannelser. Lidt senere hævdede enkelte Dele som Nordjylland og Nordøstsjælland sig over Havet, og i Tertiærtidens sidste Afsnit (Pliocen) var Danmark vistnok Land, en Del af det udstrakte nordtyske Sletteland ¹⁾, opbygget af de ovenfor nævnte Jordarter, men hvor intet endnu blot antydede Landets senere Form ²⁾. Klimaet var tropisk, og da Nordtyskland netop samtidig husede en rig tilsvarende Dyreverden (Mastodont, Næshorn, store Rovdyr o. s. v.), tør man forudsætte, at lignende talrige Dyreflokke tumlede sig paa de danske Sletter.

Istiderne og Tiden efter samme.

- a) Den store eller første Istid. — Det forudgangne Tidsrums varme Klima begyndte efter-

¹⁾ Thi Østersøen var da en forlagt Dalsænkning.

²⁾ Ussing, III.

haanden at blive koldere og at fremvise stedse rigeligere Nedbør. Skandinavien indhylledes i en Iskaabe, og mægtige Gletschere skød sig ned over Danmark og Nordtyskland, medførende uhyre Dragter af Klippeblokke, Sand og Ler. Over de gamle Dannelser aflejredes ved Isens Afsmeltning den dybest liggende Del af vor Rullestensdannelse (det nedre, eller ældre Moræneler). —

- b) Mellemistiden. — Klimaet blev for en Stund mildere, Isen svandt, og ved dens Afsmeltning fremkom umaadelige Vandstrømme, der omlejrede Rullestensdannelsens øvre Dele, bortførte Leret og aflejrede Sandet som det ofte i vore Mergelgrave og Kystklinter eksisterende lagdelte Sand.
- c) Den baltiske (østersøiske) Istid. — Atter brød en ny Isstrøm frem, men denne Gang fra Østersøen; denne nye Ismasse medførte foruden Masser af Stene fra Finland, Østersøprovindserne, Gotland, Smaaland desuden et Lag Sand og Ler (især aflejret i det østlige og sydlige Danmark), og som man kalder: det øvre (eller yngre Moræneler. — I Udstrækning var Ismassen denne Gang langt ringere, mod Vest naaede den kun til det maaske alt fra Tertiærtiden eksisterende jyske Højdeparti; fra Isens Rand udgik ved Afsmeltningen mægtige, grumsede Vandstrømme, der bortførte Leret og aflejrede Hedesandet; Hedernes fremragende Partier „Bakkeøerne“ ere derimod ældre Istidsdannelser. —

Danmark efter Istiden.

- a) Ishavstiden. Ved Istidens Slutning var Danmark et af nøgne Ler- og Sandbanker bestaaende Land, rigt opfyldt af Floder og Sødrag. I de groveste Grundtræk var Landets Overflade-

form nu færdig dannet, men Kysten var noget anderledes, thi Dele af Landet (f. Ex. Vendsyssel, Nordsjælland) laa lavere end nu. Vejrlaget var koldt, thi i det omgivende Hav flød der store Isbjærge, og vort Land kunde kun frembringe en højnordisk Planteverden (Mosser, Lavarter), der gav Næring til store Rensdyrflokke (Rensdyrtiden).

b) Alluvialtiden ¹⁾.

1. Første Afsnit: Fastlandsperioden.

Efterhaanden mildnedes Klimaet samtidig med, at Skandinavien undergik en stor Hævning: Det hidtil værende brede Sund over Mellemsverige lukkedes, og Østersøen blev en Indsø, en Ferskvandssø (Ancylussøen); gennem lange Tider laa Danmarks Landsdele landfast forbundne med hverandre og med Skaane; kun Dalsænkninger med smalle Elvløb fra Østersøen antydede endnu det senere Øresund og de danske Bælter. — Først lignede Overfladen et uhyre Vildnis af Bævreasp og Birkekrat (Bævreaspperioden), Tilholdssteder for Elsdyret; lidt senere fremstod de mægtige Fyrreskove (Fyrreperioden), (derefter Egen), Uroxen, Bjørnen og Ulven vandrede ind og jagedes af Danmarks første Befolkning maaske i de Dale, hvor de danske Sunde nu vælte deres Bølger.

2. Andet Afsnit: Stenalderhavets Tid.

Atter fandt nu en stor Sænkning Sted (formodentlig den „store Nordsøsænkning“): Øre-

¹⁾ Ved Alluvialdannelser forstaas Allejringer, der ere afsatte senere end Rullestensdannelsen (altsaa senere end Istidsallejringen).

sundet og Bælterne dannedes, Østersøen blev et Indhav med Brakvand. Vore „undersøiske“ Skove og Moser stamme fra denne Tid; Egeskoven blev herskende, og i dens Skygge færdedes nu foruden Uroxe, Bjørn, Ulv etc. ogsaa Hjorten. Urfolket tog til i Antal, thi fra denne Tid stamme de fleste Køkkenmøddinger. — Senere Hævninger gav efterhaanden Danmark sit nuværende Udseende. — Isens og Vandets Virksomhed har saaledes i Forening udformet Danmarks Overflade og Kystomrids. Højderne skyldes de under Istiden sammenskudte Jordmasser, Lavningerne ere Udskylningsdale, dannede af Isens Smeltevandsfloder. —

Bornholm. — Øen er det eneste Parti af Danmark, hvis Oprindelse naaer tilbage til Jordens Oldtid. — Den er vel ligefrem at betragte som en gammel „Horst“, Resten af et undergaaet Fastland.

Øen er opbygget af Bjærgarter fra Jordens tidligste Tider.

Graniten strækker sig utvivlsomt under hele Øen, men træder kun frem i den nordlige, mellemste og østlige Del; til Graniten maa henføres de store Lag af Kaolin (Porcellænsjord, forvittret Granit). — Graniten er ofte gennemsat af Grønstensmasser, der, lig Nutidens vulkanske Masser, i den tidligste Tid i ildflydende Tilstand ere trængte frem fra Dybet. Af andre Formationer mærke vi: Nexø Sandsten, grønne Skifre, Alunskifre, graa Kalkstene, alle fra Oldtidens tidligste Afsnit. — Bornholm laa nu gennem uhyre Tidsrum over Havet, indtil dette atter brød ind i Middeltidens Begyndelse. Fra Juratiden stamme Bornholms Kullejer. Plante- og Dyreforsteningerne i disse Kuldannelser belære

os om, at sidstnævnte ere afsatte paa flade, lave Strækninger, der til Tider overskylledes af Havet, til andre Tider vare afspærrede derfra, men opfyldte af Sumpe og Søer. — Af andre Middeltidsdannelser (Kridttiden) mærke vi: Grønsand og den hvidgraa, urene Arnagerkalk, der er ældre end Skrivekridtet, og som formodentlig ogsaa i det øvrige Danmark ligger nedenunder det „ældre“ Kridt. —

Fra Arnagerkalkens Tid og til Istiden aflejredes der ingen Dannelser paa Bornholm.

Nogle Skolebetragtninger

af

Rektor C. Iversen.

Der er nu gaaet 30 Aar, siden den nuværende Skoleordning indførtes ved Loven af 1871. Meningen med denne Lov var at bringe Latinskolernes Undervisning til mer end hidtil at tilfredsstille Tidens Krav, som det hed. Derfor oprettedes den matematiske Afdeling, og fransk Stil afløste latinsk Stil ved Afgangsexamen.

Men der var een Bestemmelse, der absolut ikke kunde siges at tilfredsstille Tidens Krav; det var Nedlæggelsen af de to nederste Klasser. Disse Klasers Nedlæggelse motiveredes ved, at den Undervisning, der gaves i dem, kunde faas andensteds og behøvede altsaa ikke at bekostes af Staten. Deri tog man i høj Grad fejl. Det viste sig, at der ingen Skoler fandtes, der kunde erstatte de nedlagte Klasser, saa at det blev nødvendigt at oprette Forberedelsesklasser ved Latinskolerne. I finantsiel Henseende — et Hensyn, der dog ogsaa dengang syntes at staa i Forgrunden — var denne Foranstaltning ogsaa uheldig, thi de nederste Klasser vare de talrigste og betalte sig bedst. Desuden blev ved Klasernes Nedlæggelse al Forbindelse med de lavere Skoler afbrudt, en Forbindelse, der nu, hvormeget man end har talt og skrevet derom, ikke kan komme

i Stand, da det under den nuværende Skoleordning maa ske i Tolvaarsalderen.

Da Loven af 1871 begyndte at virke, gik Discipelantallet i de lærde Skoler selvfølgelig stærkt ned; lavest var det i 1876, da det var gaaet ned til c. 1100.

Men der indtraadte snart en Forandring. Forberedelsesskolerne begyndte at virke, og da Latinskolerne i de mindre Byer følte sig truede, thi man begyndte allerede at tale om at nedlægge Skoler med ringe Frekvents, er det let at forstaa, at man navnlig ved saadanne Skoler var ivrig for at faa Antallet bragt op i en Fart.

Discipelantallet steg nu stærkt og naaede i Løbet af 10 Aar til op imod 2000. Aaret 1886 er Kulminationsaaret.

Grunden til denne stærke Stigning maa imidlertid ikke søges hos Skolerne alene, maaske, ret be-seet, mindst hos dem; den skyldes Forholdene.

Der var dengang gode Aar, Velstanden og dermed Fordringerne til Livet steg, der var Opgang over det Hele. Navnlig fra Landet strømmede Drengene til Latinskolerne, thi der var gode Udsigter for de Studerende, og Realisterne kunde i Almindelighed strax faa Anvendelse for deres Examen og komme i en fast lønnet Stilling. Desuden havde de politiske Forhold stor Betydning; der gik en stærk demokratisk Strømning gennem Samfundet, og navnlig følte Bondestanden sig løftet og kaldet til at komme i Forgrunden. Her aabnede der sig saaledes en ny Arbejdsmark for Latinskolerne, og der tilførtes dem et ubrugt, friskt Stof. Men i et lille Land kan der hurtigt komme et Omslag. Det varede ikke længe, før man mærkede, at det ikke gik saa glat, som man havde troet, og man maatte tage Reb i Sejlene. Tilgangen fra Bondestanden tog af,

og nu er den næsten helt standset. Det seer ud, som om den Iver og Varme, hvormed man dengang kastede sig over Studierne, ganske er kjølnet; den Energi, som endnu findes, kaster sig over mere praktiske Opgaver.

Fra Midten af Firserne gik Discipelantallet tilbage, først langsomt, til henimod Midten af Halvfemserne, derefter noget hurtigere.

Vor Skole har gennemgaaet de samme Svingninger. Tager man sit Udgangspunkt fra 1865, saa var Discipelantallet dengang omkring ved 70, nærmest lidt under, og dette Tal holdt sig temmelig konstant, til Loven af 1871 begyndte at virke. Da gik Antallet stærkt ned og var i 1876 — i hvilket Aar jo, som vi saa, Discipelantallet i alle Skoler var lavest — gaaet ned til 42. Seer man imidlertid rigtigt efter, saa var Antallet i Grunden det samme som før, thi nu vare de to Klasser nedlagte, og disse Klasser talte i Almindelighed hver over 10 Disciple. Men for Udenforstaaende maatte det se ud, som om Skolen læa paa sit Yderste.

Men det gik helt anderledes saavel her som ved de andre Latinskoler.

Elementarskolen begyndte at virke.

Denne Skole var oprettet af Skolens Lærere ligesom Forberedelsesskolerne ved andre Latinskoler. Den dreves af Lærerne for egen Regning, men den havde Lokale i Statens Bygning, hvor de ledige Lokaler bleve den overladte til Brug mod en Lejefgift til Staten. (Denne Afgift faldt bort i 1890). Da nu denne Forberedelsesskole optog Byens kommunale Betalingsskole i sig — en klog og økonomisk rigtig, men næppe pædagogisk rigtig Foranstaltning — kom der rigtig Fart i Tingene, tilmed da den paa samme Tid udvidede sig nedad med 3 Klasser lige

til Sexaarsalderen. Denne Udvidelse, den saakaldte Smaaskole, der ogsaa fik Lokale i Statens Bygning, var fra først af i privat Eje, men i Aaret 1889 forenedes den med den ældre Forberedelsesskole efter at være afkjøbt den daværende Ejer ved en Udbetaling af Elementarskolens Kasse. Fra den Tid af har Elementarskolen været en Helhed, bestaaende af 6 Klasser.

Tilgangen fra Elementarskolen, navnlig efter at Byens kommunale Betalingsskole var optaget i den, virkede kraftigt paa Latinskolens Frekvents. Discipelantallet steg til 130 i 1886, hvilket Aar jo var Kullinationsaaret for alle Latinskoler. Men fra dette Aar begyndte det ogsaa her at gaa ned, og allerede 3 Aar efter var Antallet gaaet 20 tilbage. Derefter fulgte den samme nedadgaaende Bevægelse, som ovenfor er omtalt.

Heraf vil det sees, hvilke Svingninger, saavel i opadgaaende som i nedadgaaende Retning, en Skole kan være underkastet. Derfor er det ikke forsvarligt at bedømme en Skoles Existentsbetingelser efter dens Frekvents, thi den Maalestok ved Bedømmelsen af en Skole, som tages af Frekventsen, især naar man seer paa en kortere Aarrække, er ikke fuldt paalidelig. Paalideligere er dog maaske en anden Maalestok, nemlig den, der tages af Antallet af de Dimitterede. Anvendes denne Maalestok, kan man undertiden blive noget overrasket, naar man optæller Antallet af de dimitterede Elever i en ikke altfor kort Aarrække fra de forskjellige Perioder i en Skoles Liv.

Vi tage et Exempel fra vor egen Skole.

Gaa vi atter ud fra Aaret 1865 og dele Tidsrummet derfra til nu i to Afsnit, det første paa 25 Aar, det sidste paa 11 Aar, viser der sig følgende Resultat.

I det første Tidsafsnit fra 1865 til 1889 dimitteredes 139 Studenter, i Gjennemsnit 5,5 aarligt, medens der i det sidste Tidsafsnit fra 1890 til 1900 dimitteredes 76, altsaa i Gjennemsnit 6,9.

For Realisternes Vedkommende bliver det første Afsnit kun 21 Aar, da Realexamen først indførtes her ved Skolen i 1869, og Resultatet bliver følgende:

I første Tidsafsnit dimitteredes 115 Realister, i Gjennemsnit 5,5 aarligt, medens der i det sidste Afsnit dimitteredes 72, altsaa i Gjennemsnit 6,5.

For Realisternes Vedkommende i første Tidsafsnit maa man endda erindre, at i deres Antal ere ogsaa de medregnede, der nøjedes med den saakaldte lille Præliminærexamen, der nu er afskaffet.

Skoleloven af 1871 vakte betydelig Misfornøjelse, der yttrede sig baade strax og flere Gange senere. For de Konservative var den for radikal, thi den brød med Traditionen; for de Radikale var den ikke radikal nok, thi den beholdt meget af det Gamle og lod navnlig de gamle Sprog beholde for stort et Raaderum. Bestræbelserne for at faa Loven forandret gik derfor dels ud paa at gjøre de to Retninger — den sproglige og den matematiske — mindre ensidige, dels rettedes Angrebet paa de gamle Sprog, særligt paa Græsk.

Loven har imidlertid holdt sig. Dens Livskraft maa vel ligge i, at den ved sin Halvhed — eller Dobbeltthed, om man vil — er godt skikket til at vedligeholde en væbnet Fred mellem de stridende Parter, og forsaavidt passer den godt til hele den nuværende Situation. Trods gjentagne Forsøg har det vist sig umuligt at finde Noget, som Alle kunne

blive enige om, eller rettere sagt gaa med til; det maa derfor ansees for at være klogere at blive staaende ved den nuværende Ordning indtil videre end at kaste sig ud paa Experimenternes vilde Vover.

Loven af 1871 er imidlertid mere radikal, end den seer ud til. Den har i Virkeligheden styrtet de gamle Sprog fra Højsædet, idetmindste er der ingen Grund til at misunde Græsken den Stilling, som Loven har levnet den. Det var de gamle Sprogs faste Borg, Kampen stod om, men Fæstningen har i Virkeligheden kapituleret, saa for den Sags Skyld er der ingen Grund til at gjøre Alarm. Det forholder sig jo faktisk saaledes, at Studenterværdigheden og Adgangen til Universitetet paa en saare nem Maade kan opnaas af enhver Realist, og en Latiner, der bliver træt paa Halvvejen, er ikke stavnsbunden, han kan vandre ud og lade sig omskabe til Realist ved Hjælp af fjerde Klasses Hovedexamen.

Hvad kan man saa forlange mere?

Ja, men det er vel heller ikke egentlig det, man klager over.

Under Trykket af den Overproduktion, der jo unægtelig findes, har man faaet et pessimistisk Syn paa hele Sagen og følt Trang til at finde en Syndebuk, man kunde skyde Skylden paa, og saa fandt man Skolen.

Man forlanger nu af Skolen, at den skal sende de unge Mennesker ud i Verden, fuldt færdige til at tage fat paa hvadsomhelst; kan Skolen ikke præstere det, duer den ikke.

Her stiller man en Fordring til Skolen, der ikke kan fyldestgjøres. En saadan Fordring er aldrig stillet til nogen Skole, neppe nok til Universitetet. Skolen maa derfor som hidtil gjøre den beskedne Gjærning, den kan præstere, og ikke lade sig friste

til at forlade de gamle Stier. Der kommer vel saa engang et Omslag, der atter kan løfte den op paa Popularitetens Bølgetop.

.Men lad det nu gaa dermed, som det vil.

I hvert Fald er det for Øjeblikket, hvor saa mange Ting vippe op og ned, sikkert at blive staaende ved hvad vi have. Skolen skal være lydhør for Tidens Krav, og det er den ogsaa; men den maa agte nøje paa, hvad det er, som virkelig er Tidens Krav. Skolen maa ikke enten af Pessimisme eller af nervøs Utaalmodighed efter at faa noget Nyt sætte Grundigheden i sin Undervisning paa Spil. Den maa følge de gamle Baner. Det Gamle, der er udlevet, falder af sig selv; men der er noget gammelt, som endnu har bærende Kraft og har noget evigt ungt i sig; dette maa ikke kastes bort eller jages ud med Vold og Magt. Det gaar af sig selv, naar det ikke længer har nogen Kraft, og da er Tidens Modenhed kommen til noget Nyt.

Skoleefterretninger

ved

Rektor C. Iversen.

I.

Examiner.

1. Afgangsexamen for Studerende.

De skriftlige Opgaver vare:

Dansk Stil I.

Hvilke Fordele og hvilke Farer har det for et Land at være et stærkt besøgt Turistland?

Dansk Stil II.

Kong Christian den 8de og Oppositionen.

Latinsk Version.

Q. Servilius Cæpio consul anno a. Chr. n. CXL contra Viriathum in Hispaniam missus, quum acie eum vincendi nulla spes esset, quosdam amicos ejus ingentibus donis ac multis promissis induxit, ut eum se interfecturos pollicerentur: eamque rem illi tali modo confecerunt. Viriathus ob varias, quibus distrahebatur, curas et die et nocte laborare solebat exiguoque utebatur somno; quin etiam plerumque in armis quiescebat, ut, quum aut ipse expectatus esset aut magnæ alicujus rei causa somno excitatus, ad omnia statim negotia obeunda esset paratior. Quapropter vel noctu ad eum palebat amicis aditus: eaque occasione proditores abusi, quum nocte quadam, quasi gravi aliquo urgente negotio, in ejus tentorium irrupissent, dormientem eum jugulo perfosso trucidaverunt. Mox nullo sentiente egressi ad Capionem transfugerunt et mercedem facinoris sui ab eo postulaverunt: quibus ille in præsentem qui dem, ut ea, quæ jam obtinuissent, tuto possiderent, concessit: de ceteris autem, quæ postulabant, ad senatum eos remisit: penes eum esse judicium ejus rei, quam gessissent.

Orta luce famuli Viriathi atque omnis exercitus, rati eum quiescere, mirabantur, cur plus solito somnum produceret. donec nonnulli mortuum in armis jacere senserunt. Tum ex templo totis castris planctus et comploratio audita, cunctis et ejus mortem lugentibus et de sua salute anxiiis, ut qui secum reputarent, tanto duce orbatu quantis in periculis versarentur: accedebat ira, quod auctores facinoris non reperiebantur, ut ne ultionis quidem solatium haberent. Quod unum facere potuerunt, exequias ejus quam splendidissime celebraverunt, eximiique viri memoriam carminibus lugubribus et certaminibus colonestaverunt. Et mehercules vir tali honore dignus

fuit: nam, ut inter barbaros, omnibus imperatoriis virtutibus insignis erat, in adeundis cujusque generis periculis nulli secundus, in præda dividenda æqualitatis studiosissimus; nunquam ampliorem partem, licet semper amici exhortarentur, sibi sumere sustinuit. et quidquid sumebat, id fortissimis quibusque rursus distribuere. Quo id assecutus est, quod nescio an nulli unquam alii duci contigerit. ut, quum exercitum haberet ex diversis gentibus mixtum, tamen octo annis, quibus bellum gessit, nulla seditio in ejus castris oreretur, sed militem semper haberet ad omnia obsequentem et ad subeunda pericula impigrum.

Fransk Stil.

Man fortalte os den næste Dag, paa hvilken stillfærdig og mild Maade Døden var kommen og havde taget Admiral Courbet næsten som en Søvn. Siden Klokkeren seks om Eftermiddagen havde han hverken gjort en Bevægelse eller udstødt en Klage. Da alle Midler vare blevne udtømte for at bringe en Smule Varme tilbage i hans Legeme, havde man til sidst ladet ham i Ro. Menneskelig Hjælp¹⁾ kunde ikke mere gøre noget for ham, end ikke opvarme hans Lemmer, som bleve mere og mere ubevægelige og bedækkedes med en iskold Sved trods denne Uvejrsnats Hede. Officererne paa „Bayard“ stod omkring ham i Grupper, næsten lige saa ubevægelige som han i deres Bestyrelse: to Matroser satte Vifter i Bevægelse over den syges Hoved.

Lidt før Klokkeren ti, da man ikke mere horte ham aande, havde man for hans Mund anbragt først hans Øjglas, som var blevet hængende om Halsen paa ham, dernæst et Spejl, — ingen Dug²⁾ paa Glasset, ikke Spor af Aandedræt mere; da havde Overlægen³⁾ med dæmpet Stemme sagt: „Mine Herrer, Admiralen er død!“ I det første Øjeblik havde ingen rørt sig eller grædt; flere Minuter vare endnu forløbne i Tavshed, inden man horte en Hulken udgaa fra noget Bryst.

¹⁾ Hjælp pl. ²⁾ buçe. ³⁾ médecin en chef.

Censorer vare: Professor Paludan, Adj. Boëtius, Adj. Amorsen, Dr. Drachmann, Cand. mag. Mørck, Skolebestyrer Plesner.

	Født	Faderen	Dansk Stil I	Dansk Stil II	Dansk og Oldn.	Fransk	Tysk eller Engelsk	Historie	Latin skriftlig	Latin, læst	Latin, ulæst	Græsk	Naturalære	Points	Hovedkar.
<i>Christian Frederik Valdemar Christiansen</i>	$\frac{15}{1882}$	Parcellist	g+	mg-:	mg-:	mg-:	ug-:	ug-:	mg-:	mg+	mg	mg	mg	95 $\frac{2}{3}$	1. K.
<i>Axel Valdemar Jensen</i>	$\frac{30}{1882}$	Lærer	mg-:	mg	mg+	mg	ug-:	ug	mg-:	ug-:	mg+	ug	mg	102 $\frac{2}{3}$	1. K.
<i>Ingvald Julius Kieler</i>	$\frac{20}{1881}$	Overlærer	g+	g+	g-:	g-:	mg+	mg-:	mg-:	mg	mg	mg-:	g+	77 $\frac{2}{3}$	2. K.
<i>Carl Edvard Nielsen</i>	$\frac{19}{1882}$	Læge	g	g-:	mg+	mg	ug-:	ug	mg-:	mg	mg+	mg+	mg-:	95 $\frac{1}{3}$	1. K.

Udfaldet af Examen var følgende:

2. Almindelig Forberedelsesexamen.

De skriftlige Opgaver vare:

Dansk Stil.

Fremsæt en Plan for en Ferierejse i Danmark, og gjør Rede for, af hvilke Grunde den valgte Rute er foretrukken.

Engelsk Version.

The island of St. Thomas belongs to the Danes, who possess also the larger and much more valuable island of Santa Cruz and the small island of St. John. St. Thomas is of considerable importance; it is an emporium ¹⁾, not only for many of the islands, but for many also of the places on the coast of South and Central America. Many men, therefore, of many nations go there to make money, and they do make it. Apart from ²⁾ this chance of making money it is one of the hottest and most unhealthy places among all these hot and unhealthy regions. The population, one meets here, is a curious mixture of Spaniards, Danes, Negroes and Americans. The Spanish element is very strong, being constantly recruited ³⁾ from Cuba and from all the Spanish Republics of South and Central America. The Danes possess the island, so the soldiers, officials ⁴⁾ and custom-house people ⁵⁾ are Danes. The labouring class are all black, if these blacks can be called labouring people. The American element is by no means the slightest; dollars are going there, and therefore it is but natural that Americans should go there also. All these people are assembled together at St. Thomas, because it is the meeting-place and central depôt ⁶⁾ of the West-Indian steam-packets ⁷⁾. Seen from the water St. Thomas is very pretty, but it is not so much the aspect ⁸⁾ of the island that pleases the traveller, as the aspect of the town itself. It stands on three hills, and still higher hills, green to their summits ⁹⁾, are rising behind them. Each hill carries on its top a pleasant, neat building, and pretty-looking houses stretch down their sides to the water's edge. Indeed, as seen from the harbour, the town looks like a panorama exquisitely ¹⁰⁾ painted.

¹⁾ emporium, Stabelplads. ²⁾ apart from, bortset fra. ³⁾ to recruit, at rekrutere. ⁴⁾ official, Embedsmand. ⁵⁾ custom-house people, Toldofficerer. ⁶⁾ depôt, Oplagsplads. ⁷⁾ steam-packet, Postdamper. ⁸⁾ aspect, Syn. ⁹⁾ summit, Top. ¹⁰⁾ exquisitely, nydelig.

Arithmetik.

1. Reducer Udtrykket

$$\frac{(b+c-a)^2 - (b-c+a)^2}{4ab^2c - 4a^2b^2} + \frac{(c+a-b)^2 - (c-a+b)^2}{4abc^2 - b^2c^2} + \frac{(a+b-c)^2 - (a-b+c)^2}{4a^2bc - 4a^2c^2},$$

og beregn det for

$$a = \sqrt{3} + \sqrt{2}, \quad b = \sqrt{3} - \sqrt{2}, \quad c = 2\sqrt{3}.$$

2. Af et sexcifret Tal dannes et andet ved, at man flytter det sidste Ciffer hen foran de andre uden at forandre disses indbyrdes Rækkefølge. Vis, at Summen af det saaledes dannede Tal og det oprindelige er delelig med 11.

3. Løs Ligningerne

$$a) \sqrt{x} = \sqrt{10x};$$

$$b) \sqrt{10y} = \sqrt{y}.$$

Geometri.

1. Bevis, at den Linie, der halverer en Vinkel i en Trekant, deler den modstaaende Side i Stykker, der forholde sig som de tilstødende Sider.

Fremsæt og bevis den omvendte Sætning.

2. To Punkter O_1 og O_2 ere givne. Konstruer en retvinklet, ligebenet Trekant saaledes, at O_1 og O_2 blive Centrere for de udvendige Røringsskirkler, der ligge i de spidse Vinkler.

3. Til en Cirkel med Centrum C tegnes tre Tagenter, af hvilke de to ere parallelle, og deres Skæringspunkter betegnes ved A og B. Bevis, at $\angle ACB$ er ret. Find endvidere Cirkelns Radius samt CA og CB, naar Afstandene fra A og B til de parallelle Tangenters Røringsskirkler med Cirklen ere henholdsvis t'' og $3t''$, samt Arealerne af de Udsnit, hvori Cirklen deles af CA, CB og den vinkelrette fra C paa AB.

Praktisk Regning.

1. For at afvande en Mose paa $152\frac{1}{4}$ Td. Land gravede man 8 Grøfter, hvis Tværsnit havde et Areal paa 27 Kvadratfod; de 3 af dem vare hver 1539 Alen lange, de 5 hver 401 Alen. Desuden blev der lagt 65 Drænsledninger, af hvilke de 32 vare hver 200 Alen og de øvrige hver $85\frac{1}{3}$ Alen lange.

Udgifterne til Udgravningen af Grøfterne beløb sig til 2 Kr. 60 Øre pr. Kubikfavn, og for Drænsledningerne betaltes der $75\frac{2}{3}$ Øre pr. Favne.

Hvor meget kostede dette Afvandingsforetagende i Gennemsnit pr. Td. Land?

Kubikindholdet af den udgravede Jord er Produktet af Grøftens Tværsnit og Længde.

1 Favn = 3 Alen = 6 Fod.

2. A byder M for en ham tilhørende Ejendom 35000 Kr., at udbetale i Debr. Termin 1900, medens B byder 44670 Kr., at udbetale i Debr. Termin 1906.

Hvilket Tilbud er det fordelagtigste for M, naar Rentefoden er 0,05, og der tages Rente af Rente med i Beregning?

Til hvilket Tidspunkt maatte den Sum, som B byder, udbetales, dersom begge Tilbud skulde være lige fordelagtige?

Censorer vare: Adj. Amorsen, Adj. Zoffmann, Cand. mag. Mørck, Cand. mag. Agerskov, Cand. polyt. Jessen.

	Født	Faderen	Dansk Stil	Dansk	Engelsk	Tysk	Historie	Geografi	Regning	Arithmetik	Geometri	Naturhistorie	Naturalære	Orden	Points
<i>Alfred Otto Vitus Jensen</i>	¹⁵ / ₇₆ 1883	Arrestforvarer	mg ÷	mg ÷	g +	g	mg	mg +	g	mg ÷	ug ÷	g +	mg	mg	94 ² / ₃
<i>Anders Peter Larsen</i>	¹³ / ₇₂ 1884	Gaardejer	g +	mg ÷	mg ÷	g +	g ÷	mg	mg +	ug	ug ÷	g +	ug ÷	mg	93
<i>Christian Johan Vilhelm Sylvester Saxtorph</i>	¹⁸ / ₇₁ 1882	Proprietær	g	g ÷	g +	g	tg +	mg ÷	mg +	g ÷	mg	g ÷	g +	mg	76 ² / ₃
<i>Johan Philip Schultz</i>	¹² / ₇₁ 1883	Fyrinspekt.	g	mg ÷	mg ÷	mg ÷	tg +	g	ug ÷	mg	mg	tg +	mg	mg	87
<i>Carl Holger Seidelin Visby</i>	¹⁷ / ₇₀ 1882	Proprietær	g +	g +	g +	mg	mg	ug ÷	ug ÷	g ÷	g	g +	mg	g +	90 ¹ / ₃

Udfaldet af Examen var følgende:

3. Fjerde Klasses Hovedexamen.

De skriftlige Opgaver vare:

Dansk Stil, Arithmetik og Geometri som ved alm. Forberedelsesexamen.

Latinsk Stil.

Da Hannibal havde ført Krig i Italien i 9 Aar, havde Romerne tvunget ham til at holde sig i Nedreitalien¹⁾; men da han ogsaa havde mistet²⁾ Tarent, som Fabius Maximus erobrede i Aaret 209, trak han sig tilbage til Bruttiernes Land. Carthaginienserne, der havde begyndt at nære Mistillid til hans Dygtighed³⁾ og Lykke, sendte ham hverken Penge eller Tropper; altsaa var hans Broder Hasdrubal, der tidligere havde været i Spanien, men nu havde ført en Hær over Alperne for at komme ham til Hjælp, hans sidste Haab. Hasdrubal var allerede naaet⁴⁾ til Floden Metaurus, der flyder gennem Umbrien, og havde sendt Hannibal Bud om, at han var kommen; men dette Bud havde den romerske Consul Claudius Nero opsnapet⁵⁾.

Marcus Livius og Claudius Nero vare dengang Consuler. Marcus Livius var i Nærheden af Hasdrubal, men han formaede ikke at hindre Hasdrubal i at drage videre⁶⁾ og bringe Hannibal Hjælp. Men den anden Consul, Claudius Nero, der havde slaet Lejr over for⁷⁾ Hannibal, forlod hemmeligt⁸⁾, da han havde opsnapet Budet, sin Lejr og ilede med 7000 Mand mod Hasdrubal. Consulerne fandt Hasdrubal i Begreb med at gaa over Floden Metaurus, angreb ham og odelagde hele hans Hær. Hasdrubal selv faldt.

¹⁾ Italia inferior. ²⁾ amitto. ³⁾ virtus. ⁴⁾ pervenire. ⁵⁾ excipere. ⁶⁾ progredi. ⁷⁾ contra. ⁸⁾ clam.

Censorer vare: Professor Paludan, Adj. Boëtius, Adj. Zoffmann, Cand. mag. Agerskov, Cand. polyt. Jessen.

	Født	Faderen	Dansk Stil	Fransk	Tysk	Latin	Græsk	Historie	Geografi	Naturhistorie	Arithmetik	Geometri	Naturalære	Points i hele Examen	Points i Afslutningsdag.
<i>Sigurd Johannes Emil Andersen</i>	$\frac{5}{18}$ 1884	Lærer	g +	mg ÷	mg	mg	mg ÷	ug ÷	mg	g	g	g ÷	—	67 $\frac{2}{3}$	27 $\frac{2}{3}$
<i>Frederik August Harlow Cridland</i>	$\frac{6}{18}$ 1882	Direktør	g	g	g	tg +	—	mg	mg ÷	mg ÷	g ÷	g	mg	55	29 $\frac{1}{2}$
<i>Hans Louis Anker Heegaard</i>	$\frac{6}{12}$ 1882	Fabrik-ejer	mg	mg +	mg ÷	mg	mg ÷	mg ÷	g	mg ÷	g	mg ÷	—	70	29
<i>Peter Vilhelm Aage Adolph Herbst</i>	$\frac{4}{18}$ 1884	Grosserer	g	mg ÷	g +	g	—	mg +	mg ÷	g	g +	ug ÷	ug	67	27
<i>Holger Soele</i>	$\frac{10}{12}$ 1883	Cand. polyt.	mg ÷	mg	g +	mg	mg	ug ÷	mg +	mg	g +	tg	—	69	26 $\frac{2}{3}$
<i>Petrus Kabell Winkel</i>	$\frac{4}{18}$ 1884	Ingeniør	ug ÷	mg +	mg ÷	ug ÷	—	ug ÷	ug	g +	ug ÷	ug ÷	ug ÷	81	35 $\frac{1}{2}$

Udfaldet af Examen var følgende:

Til Examination ved Examen i 1901 opgives:

VI.

- Latin: Cicero: Cato major.
p. Milone cap. 17—20.
Seneca: Udvalg II ved Gertz.
Livius: 23de Bog cap. 1—42.
Horats: Oder I og II.
Breve I.
Virgil: Æneide I.
- Græsk: Herodot: Udvalg ved Levy, S. 1—57,
105—122, 133—159.
Plato: Apologi og Kriton.
Xenophon: Memorab. I, 1—2.
Demosthenes: Olynthiske Taler.
Homer: Odysseen I, V, VI, VII.
Iliaden I, II til V. 483, III til
V. 384.
Anthologi: Kallinos, Archilochos, Tyr-
tæos, Minnermos, Xenophanes, The-
ognis, Euenos, Anakreon.
- Dansk: Rønnings Litteraturhistorie, særskilt Pe-
riode 1800—1825.
Holberg: Erasmus Montanus og Abra-
cadabra.
Øhlenschläger: Axel og Valborg.
- Oldnordisk: Wimmers Læsebog, S. 44—53, 74—107.
Af Hoff og Hoffory 11 Sider.
- Engelsk: Hansen og Magnussen I og II.
Macaulay: Lord Clive, 1ste Kapitel.

IV S.

- Latin: Cicero: p. Roscio Am. cap. 1—30.
Livius, 25de Bog, cap. 1—22.
Ovid: Udvalg ved Levy, Stykkerne 4,
5, 6.
Ved Tillægsexamen opgives: Hauchs
Læsebog III, S. 6—31, 44—108, 146—
174; Ovid: Stykkerne 1—6.
- Græsk: Xenoph. Anab. 4de Bog.
Homer: Odysseen II.

- Fransk: Thiers: Campagne d'Italie en 1800, S. 1--102.
 Historie: Oldtid, Middelalder og af den nyere Tid fra 1815 til Nutiden efter Brickas Lærebog.

IV R.

- Dansk: Holberg: Maskeraden og Den politiske Kandestøber; Ewald: Fiskerne; Baggesen: Af Kallundborgs Krønike; Øhlenschläger: Hakon Jarl; Grundtvig: Paaskelillien; Blicher: Marie; Ingemann: Brudstykker af Valdemar den Store og hans Mænd; H. C. Andersen: Snemanden og Grantræet; Hertz: Svend Dyrings Hus; Chr. Winther: Murad og Henrik og Else; Paludan-Müller: Abels Død; Goldschmidt: Slaget ved Marengo; Drachmann: Den store Bjørns Endeligt og Den sidste Parade.
 Engelsk: Listov, Udv. I, S. 1--98.
 Hansen, Digte, S. 15--48.
 Tysk: Kaper og Simonsen, S. 55--59, 98--120, 172--195, 293--309.
 Schiller, Wilh. Tell, 1ste Akt.
 Fransk: Mérimée, Colomba, 136 Sider.

II.

Lærerpersonalet.

Føder forskjellige Sygdomsforfald i dette Skoleaar, dels i Statsskolen, dels i Elementarskolen, besørgedes Undervisningen midlertidigt af: Stud. mag. A. Bricka, Cand. theol. Stub, pensioneret Lærer Baungarten og Frk. Jensen.

Den 14de Maj udnævntes Cand. polyt. A. Bøggild til Adjunkt.

Gymnastikinspektøren inspicerede d. 28. Januar, Sanginspektøren d. 20. Marts.

b. Elementarskolen.

Klasser og Fag	6	5	4	3	2	1	Lærer- timer
Dansk	6	8	8	7	8	6	43
Skrivning . . .	2	3	3	3	2	5	18
Regning	5	5	6	6	6	6	34
Religion	2	2	2	1	1	1	9
Historie	2	2	2	2	1		9
Geografi	2	2	2	2			8
Naturhistorie . .	2	2					4
Tysk	4	4	3				11
Fransk	4						4
Engelsk	[2]						2
Geom. Regning	[2]						2
Sang	1	1	1	1	1	1	3
Gymnastik . . .	3	3	3	3	3	3	9
Sløjd			2	2	2	2	8
Discipeltimer .	33	32	32	27	24	24	164

2. Lærerne.

a. Statsskolen.

Rektor <i>Iversen</i> :	Latin VI, V	16 T.
Overlærer <i>Kieler</i> :	Græsk VI, V, Latin II, Fransk III R, II, Sang- inspektion	31 -
„ <i>Bricka</i> :	Græsk IV, III, Historie V, Latin I, Dansk V . .	23 -
Adjunkt <i>Aagaard</i> :	Historie i alle Klasser undtagen V, Geografi i alle Klasser	34 -
„ <i>Cohen</i> :	Fransk i alle Klasser undtagen III R og II, Engelsk i alle Klasser undtagen II S og I S .	32 -
„ <i>Godskesen</i> :	Naturhistorie i alle Klas- ser, Dansk VI, II S, I S, Tysk II S, I S, I R, Engelsk II S, Skrivning III R, I S	35 -

Adjunkt <i>Høj:</i>	Latin IV, III, Tysk VI, V, IV, III, II R, Fransk III S, Engelsk I S . . .	35 T.
„ <i>Johansen:</i>	Religion III, II, I, Dansk IV, III, II R, I R . . .	30 -
„ <i>Carstens:</i>	Mathematik VI, V, III, Naturlære V S, III, Geom. Tegn. VI, V . . .	33 -
„ <i>Bøggild:</i>	Mathematik IV. I. Naturlære II r, Regning IV R, III R, II R, Geometrisk Tegn. IV + III	35 -
Cand. mag. <i>Andersen:</i>	Mathematik II, Regning I R, Naturlære VI M, V M, VI S, IV R . . .	30 -
Gymnastikl. <i>Kjølner:</i>	Gymnastik i alle Klasser, Skrivning II R, I R	24 -
„ <i>Meinhardt:</i>	Gymnastik i alle Klasser	20 -
Pastor <i>Paludan-Müller:</i>	Religion VI, V, IV . . .	2 -
Kommunel. <i>Mortensen:</i>	Sang i alle Klasser . . .	5 -
Malermester <i>Aabye:</i>	Tegning IV, III, II, I . . .	8 -
		<hr/> 394 T.

b. Elementarskolen.

Hr. <i>Schultz:</i>	Regning 6, 5, 4, Dansk 6, 5	32 T.
„ <i>Andersen:</i>	Historie, Geografi og Naturhistorie 6, 5, Historie, Geografi, Dansk, Tysk og Skrivning 4 . . .	30 -
Frk. <i>A. Jørgensen:</i>	Regning og Gymnastik 3, 2, 1, Geografi 3, Sløjd 3, 2	24 -
„ <i>Dahl:</i>	Skrivning, Religion og Sang 3, 2, 1, Historie 3, 2, Regning 1	20 -
„ <i>B. Jørgensen:</i>	Dansk 3, 2, 1, Sløjd 1	22 -
Rektor <i>Iversen:</i>	Tysk 6, 5, Dansk 3	9 -
Overlærer <i>Kieler:</i>	Fransk 6	4 -
Adjunkt <i>Cohen:</i>	Engelsk 6	2 -
„ <i>Johansen:</i>	Religion 6, 5, 4	6 -

Gymnastikl. <i>Kjølnær</i> :	Gymnastik 6, 5, 4,	
	Skrivning 6, 5	11 T.
Sløjdlærer <i>Korsgaard</i> :	Sløjd 4	2 -
Kommunal. <i>Mortensen</i> :	Sang 6, 5, 4	2 -
		164 T.

3. Følgende Pensa ere gennemgaaede:

Dansk.

VI. (Godskesen). Foruden det særligt opgivne Pensum er læst Prøver af alle de vigtigste Forfattere fra den ældste Tid til Nutiden, ogsaa norske Forfattere. Svensk er læst i enkelte Timer. Stil hveranden Uge.

V. (Bricka). Efter Rønning læst forfra til Øhenschläger med Litteraturprøver. Af Wimmers oldn. Læsebog S. 1—40. En Stil hveranden Uge.

IV S. (Johansen). Rønnings Litteraturhistorie fra Holberg til Heiberg. En Del Litteraturprøver. 26 Stile.

IV R. (Johansen). Grammatik efter Mikkelsen. 26 Stile. Forøvrigt se under Examensopgivelser.

III S og R. (Johansen). Oplæsning og Analyse. Græsk Mythologi efter Dorph, Grammatik efter Mikkelsen. 30 Stile.

II S. (Godskesen). Oplæsning og Analyse. Nordisk Mythologi efter Arentzen. Grammatik mundtligt. 30 Stile.

II R. (Johansen). Oplæsning og Analyse. Nordisk Mythologi efter Arentzen. Grammatik efter Mikkelsen. 30 Stile.

I S. (Godskesen). Oplæsning og Analyse. Grammatik mundtligt. 30 Stile.

I R. (Johansen). Oplæsning og Analyse. Grammatik efter Mikkelsen. 30 Stile.

6. (Schultz). Oplæsning og Analyse efter Wulffs og Vestergaards Læsebøger. Boysens Ledetraad Nr. 2. Mange Stile, dels Diktakt, dels frie Stile.

5. (Schultz). Oplæsning og Analyse efter Wulffs og Vestergaards Læsebøger. Boysens Ledetraad Nr. 1.

Mange Stile, dels Diktat, dels frie Stile efter Anvisning.

4. (Andersen). Oplæsning efter Wulffs Læsebog. I Analyse er indøvet Grundord og Omsagn. Af Grammatik: Substantiv, Adjektiv, Pronomen og Verbum. 6 à 7 Stile ugentlig, dels hjemme, dels paa Skolen (Diktat, Gjenfortælling, enkelte Gange Afskrivning).

3. (Frk. B. Jørgensen). Oplæsning efter Heins Læsebog, 3die Del. Nogle Digte udenad. 6 Stile ugentlig. (Diktat og Afskrivning).

2. (Frk. B. Jørgensen). Oplæsning efter Heins Læsebog, 2den Del. Nogle Digte udenad. 7 Stile ugentlig (Diktat og Afskrivning).

1. (Frk. B. Jørgensen). Heins Læsebog, 1ste Del. Hver Dag Diktat eller Afskrivning.

Tysk.

VI. (Høj). Goethes Faust, 1ste Del. Immermann: Der Oberhof, S. 1—125. Som Maanedslæsning: Poul Heyse: Zwei Gefangene; Franzos; Die Hexe; Meyr: Der Sieg des Schwachen; Kaper: Fem tyske Noveller. Heine: Buch der Lieder. Kapers Grammatik, Stil efter Kapers Stiløvelser.

V. (Høj). Goethe: Götz von Berlichingen. Schiller: Willh. Tell. Maanedslæsning: Kaper: Fem tyske Noveller. Extemporallæsning: Voss: Goethe und Schiller. Kapers Stiløvelser, mundtligt og skriftligt.

IV S. Kaper og Simonsens Læsebog. Extemporallæsning efter samme Bog. Kapers Grammatik (Formlære og Syntax) og Stiløvelser.

IV R. (Høj). Kaper og Simonsens Læsebog. Extemporallæsning: Archenholtz: Geschichte des siebenjährigen Krieges. Kapers Grammatik og Stiløvelser. Forøvrigt se under Examenopgivelserne.

III S. (Høj). Kaper og Simonsen, S. 1—35, 195—215, 314—329. Af Stiløvelserne Stk. 37—49.

III R. (Høj). Kaper og Simonsen, S. 69—172. Af Stiløvelserne Stk. 37—49.

II S. (Godskesen). Kaper og Simonsen, S. 36—69, 78—98. Af Stiløvelserne Stk. 19—41. Repeteret Formlæren efter Kaper.

II R. (Høj). Kaper og Simonsen, S. 1—36, 69—84. Af Stiløvelserne Stk. 11—25.

I S. (Godskesen). Kapers Læsebog for Mellemlklasser, S. 100—130, 187—210. Af Stiløvelserne Stk. 1—16. Formlæren efter Kaper.

I R. (Godskesen). Kapers Læsebog, S. 8—11, 61—63, 66—70, 89—100, 105—131, 141—149, 202—211. Af Stiløvelserne Stk. 1—16. Formlæren efter Kaper.

6. (Rektor). Kapers Læsebog for Mellemlklasser, S. 1—89. Af Stiløvelserne med tilsvarende Røgler i Kapers Grammatik, mundtligt og skriftligt, Stk. 64—78, 75—86, 89—93.

5. (Rektor). Kapers Læsebog for Begyndere, S. 45—96 samt de fleste af Digtene, af hvilke flere ere lærte udenad. Af Stiløvelserne med tilsvarende Grammatik, mundtligt og skriftligt, Stk. 23—37, 40—50.

4. (Andersen). Kapers Læsebog, S. 1—45. Af Stiløvelserne Stk. 1—22 med tilsvarende Grammatik, mundtligt og skriftligt.

Fransk.

VI. (Cohen). Baruël og Michelsen: Prosa-stykker, c. 170 Sider. E. About: Le roi des montagnes. Victor Hugo: Hernani. Münsters Formlære og Syntax. Skriftlig og mundtlig Stil efter Giede.

V. (Cohen). Baruël: Lectures historiques II, S. 1—80. Cherbuliez: L'Idée de Jean Têterol, S. 1—160. 1 Stil paa Ugen efter Giede. Münsters Syntax.

IV S. (Cohen). Thiers: Campagne d'Italie en 1800, S. 1—102. Mérimée Tamango, S. 1—30. Formlæren efter Münster.

IV R. (Cohen) Mérimée: Colomba, Tamango, Mateo Falcone. Cohen og Kapers Læsebog, S. 40—125. Dumas père: Les Stuarts, S. 1—50. Formlære efter Münster.

III S. (Høj). Cohen og Kaper, S. 23—25, 43—63, 157—212. Michelsens Stiløvelser, Stk. 61—76. Münsters Formlære.

III R. (Kieler). Cohen og Kaper, S. 104—115, 121—172. Stiløvelser, Stk. 1—60. Münsters Formlære.

II S og R. (Kieler). Cohen og Kaper, S. 64—115, 127—133. Stiløvelser. Stk. 1—46. Nielsens Formlære.

I S og R. (Cohen). Cohen og Kaper, S. 1—23, 27—38. Stiløvelser, Stk. 1—9. Nielsens Formlære.
6. (Kieler). Michelsens Bog for Begyndere.

Engelsk.

VI. (Cohen). Hansen og Magnussen: Læsebog for ældre Begyndere, I og II. Macaulay: Lord Clive, 80 Sider. Jespersens Grammatik.

V. (Cohen). Hansen og Magnussen, I.

IV R. (Cohen). Jespersens Læsebog. Listov: Udvalg, I. Hansens Digte. Jespersens Grammatik. Macaulay: Lord Clive, 50 Sider. Version hver 14de Dag efter Nissen.

III R. (Cohen). Jespersens Læsebog, I, S. 40—198. Versioner efter Nissen. Jespersens Grammatik.

II S. (Godskesen). Listovs Ledetraad. 2den Afdeling.

II R. (Cohen). Jespersens Læsebog, I, S. 1—50. Jespersen og Sarauw: Begynderbog II. Jespersens Grammatik.

I S. (Høj). Jespersen og Sarauw, Stk. 1—50.

I R. (Cohen). Jespersen og Sarauw: Begynderbog.

6. (Cohen). Jespersen og Sarauw: Begynderbog, S. 1—54.

Latin.

VI. (Rektor). Horats' Breve I og II. Cicero: Cato Major, orat. in Catilinam, I og II, pro I. Manilia, p. Milone. Seneca, Udv. II ved Gertz; Sallust: Catilina. Extemporallæsning efter Henrichsen. Antikviteter og Litteraturhistorie efter Kinch og Rafn; Versioner efter Thoresen.

V. (Rektor). Virgil: Æneide I og II; Seneca II; Tacitus: Brickas Udv., 60 Sider; Horats: Oder I og II. Som Extemporallæsning er læst Hauchs Læsebog III. Version efter Thoresen.

IV S. (Høj). Cicero: p. Roscio, Livius, 25de

Bog; Ovid, Udvalg ved Levy, Stk. 1—6. Stil efter Iversen.

III S. (Høj). Cæsar d. b. Gall. 7de Bog fra Kapitel 47; Cicero: p. l. Manilia. Af Ovid: Cadmus, Pentheus og Niobe. 2 Stile om Ugen, en hjemme, en paa Skolen, efter Iversens Stiløvelser. Mundtligt af Stiløvelserne Stk. 39—47.

II S. (Kieler). Cæsar d. b. Gall. III og IV. Af Madvigs Grammatik Hovedreglerne af Kasuslæren. 2 Stile om Ugen efter Iversens Stiløvelser, begge paa Skolen. Daglig mundtlig Stil efter samme Bog.

I S. (Bricka). Kern og Krebs' Læsebog til 3die Afsnit, 6.

Græsk.

VI. (Kieler). Se Examensopgivelserne. Sechers Mythologi, Litteraturhistorie og Kunsthistorie. Hudes Syntax.

V. (Kieler). Herodot i Udvalgt ved Levy, S. 1—57, 104—140. Homers Odyssee: II, III, IV. Sechers Mythologi.

IV S. (Bricka). Se Examensopgivelserne.

III S. (Bricka). Bergs Forskole og Bergs Grammatik. Af Xenoph, Anab, I, cap. 1—6.

Religion.

VI + V. (Paludan-Müller). Gjennemgaaet de første 20 Kapitler af 2den Mosebog samt Hovedstykker af Josva Bog og Dommernes Bog med særligt Henblik paa Udviklingsgangen i den hellige Historie. Efter Lejlighed ere Dagens brændende Spørgsmaal optagne. Enkelte Punkter i Religionsfilosofien ere belyste.

IV S + R. (Paludan-Müller). Gjennemgaaet første Mosebog og Begyndelsen af 2den. I de sidste Timer er (efter Anmodning af Disciplene) Biskop Rørdams Skrift: Ewig Frelse og evig Fortabelse gennemgaaet i sine Hovedtræk.

III S og R. (Johansen). Assens' Bibelhistorie, S. 131—177. Balslevs Lærebog § 95—115.

II S og R. (Johansen). Bibelhistorie, S. 68—131, Lærebog § 35—90.

I S og R. (Johansen). Bibelhistorie, S. 1—68, Lærebog § 1—54. Nogle Salmer.

6. (Johansen). Chr. Møllers Bibelhistorie. Efter Luthers Katekismus: De ti Bud, Trosbekjendelsen, Fadervor og Sakramenterne. Nogle Salmer.

5. (Johansen). Den gamle Pagt efter Chr. Møller. Nogle Salmer.

4. (Johansen). Den nye Pagt efter Chr. Møller. Nogle Salmer.

3. (Frk. Dahl). Fra Dommerne til det babylo-niske Fangenskab efter Balslev. Nogle Salmer efter Fru Knudsens Sangbog.

2. (Frk. Dahl). Fra Moses til Dommerne efter Balslev. Nogle Salmer efter Fru Knudsevs Sangbog.

1. (Frk. Dahl). Fortalt fra Skabelsen til Moses. Nogle Salmer udenad.

Historie.

VI. (Aagaard). Læst og repeteret det befalede Pensum efter Thrige og Bricka.

V. (Bricka). Oldtidens og Nordens Historie efter Thrige.

IV S. (Aagaard). Oldtid, Middelalderen og den nyeste Tid fra 1815 efter Bricka.

IV R. (Aagaard). Brickas Lærebog.

III S og R. (Aagaard). Tiden 1500—1815.

II S og R. (Aagaard). Middelalderen.

I S og R. (Aagaard). Oldtiden.

6. (Andersen). Den nyere Tids Historie efter Brickas mindre Lærebog. Repeteret Danmarks Historie fra 1448 efter Klaussens mindre Lærebog.

5. (Andersen). Oldtidens Historie.

4. (Andersen). Danmarks Historie fra 1448.

3. (Frk. Dahl). Danmarks Historie til 1448 efter Klaussen.

2. (Frk. Dahl). Fortalt Gudesagnene.

Geografi.

IV S og R. (Aagaard). Aagaards større Lærebog.

III S og R. (Aagaard). Afrika, Amerika og Australien samt Indledningen.

II S og R. (Aagaard). Fra Holland til Afrika.

- I S og R.* (Aagaard). Fra Danmark til Rusland.
 6. (Andersen). Aagaards mindre Lærebog fra Tyskland Bogen ud.
 5. (Andersen). Fra Danmark til Tyskland.
 4. (Andersen). Krohns lille Geografi.
 3. (Frk. A. Jørgensen). Krohn, S. 1—35.

Naturhistorie.

IV S og R. (Godskesen). Det befalede Pensum efter Lütken og Poulsen.

III S og R. (Godskesen). Det menneskelige Legeme, Hovdyrene og Fuglene. De nøgenfrøede og blomsterløse Planter. Mange Blomsterplanter.

II S og R. (Godskesen). Fra Krebsdyrene Bogen ud samt Pattedyrene til Hovdyrene efter Boas. De vigtigste Familier af de dækfrøede Blomsterplanter.

I S og R. (Godskesen). Fra Krybdyrene til Krebsdyrene efter Boas. Indledningen af Poulsens Botanik. Blomsterplanter.

6. (Andersen). Pattedyrene og Fuglene efter Lütken.

5. (Andersen). Pattedyrene.

Mathematik og Regning.

VI M. (Carstens). Det befalede Pensum efter Jul. Petersens Lærebøger.

V M. (Carstens). Arithmetik, Trigonometri, Stereometri, analytisk Geometri til Parabler efter Jul. Petersen. Projektionstegning efter Christensen.

IV S og R. (Bøggild). Det befalede Pensum efter Jul. Petersen. Regning øvet efter Examensopgaver.

IV M + III M. (Bøggild). Simple Konstruktionsopgaver.

III S og R. (Carstens). Af Arithmetik: Rod, Kvadratrodsuddragning, reelle og imaginære Størrelser, Ligninger af 2den Grad med een ubekjendt, Rækker, Renteregning. Af Geometri: fra lignedannede Figurer Bogen ud.

Regning. (Bøggild). Efter Chr. Hansen og K. Christensen: Flader, Legemer og blandede Opgaver.

II S og R. (Andersen). Af Arithmetik: Potens,

Ligninger af første Grad, Proportioner, Decimalbrøk og Rod til Kvadratrodsuddragning. Af Geometri § 49—91, 99—103.

Regning. (Bøggild). Forholdsregning, Procentregning og Kjæderegning efter Chr. Hansen.

I S og R. (Bøggild). Arithmetik: Addition, Subtraktion, Multiplikation; Geometri til regulære Figurer.

Regning. (Andersen). Meiers Regnebog: Decimalbrøk.

6. (Schultz). Brøks Brøk, benævnte Størrelser, Reduktion til Enheden, sammensatte Opgaver, Decimalbrøkers Addition og Subtraktion. Skriftlige Opgaver.

5. (Schultz). Reglerne for Tals Delelighed, Maal og Mangefold. De fire Regningsarter med Brøk. Skriftlige Opgaver.

4. (Schultz). Talrækken. De fire Regningsarter med ubenævnte Tal med dertil hørende Tegn (Lighedstegn og Parenthes). Flercifrede Tals Oplæsning. Romertal. Skriftlige Øvelser.

3. (Frk. A. Jørgensen). De fire Regningsarter med ubenævnte Tal. Hovedregning. Den lille og store Tabel.

2. (Frk. A. Jørgensen). De fire Regningsarter med ubenævnte Tal. Hovedregning. Den lille Tabel.

1. (Frk. A. Jørgensen, Frk. Dahl). De fire Regningsarter med mindre Tal. Hovedregning og Tabel. Læsning og Skrivning af Tal.

Naturlære og Astronomi.

VI S. (Andersen). Ellingers Naturlære. Schmidts Astronomi.

VI M. (Andersen). Det befalede Pensum efter Petersen og Forchhammer, Poulsen, Barmwater og Schmidt.

V S. (Carstens). Ellingers Naturlære.

V M. (Andersen). Mekanisk Fysik efter Petersen og Forchhammer, Poulsens Optik, Barmwaters kemiske Fysik, Schmidts Astronomi.

IV R og M. (Carstens). Ellingers Naturlære.

III R og M. (Carstens). Kemisk Fysik og Be-

gyndelsen af den mekaniske Fysik til Vædskers Ligevægt efter Ellinger.

II r. (Bøggild). Vægtfylde, Varme og Elektricitet uden Bog.

Skrivning.

Øvelserne i Skrivning ere ledede efter samme Plan som tidligere.

Tegning.

Øvelserne i Tegning ere ledede efter Tegneinspektør Andersens System som tidligere.

Gymnastik og Svømning.

Disciplene i Statsskolen (Kjølner og Meinhardt) have været delte i 5 Hold (VI + V, IV, III, II, I) og Undervisningen er ledet efter Planen. Disciplene i Elementarskolen (Kjølner og Frk. A. Jørgensen) have været delte i 3 Hold (6, 5 + 4, 3 + 2 + 1).

Skydning.

Udfaldet af Skydningen i 1900 var følgende:

Navn.	Antal Gange	Skud	Points	Træffere	Sum	Kvotient
Nielsen	15	75	144	66	210	2,8
Larsen	15	75	121	62	183	2,4
Winkel	15	75	111	53	164	2,2
Herbst	15	75	112	54	166	2,2
Andersen	15	75	110	53	163	2,2
Heegaard	15	75	136	65	201	2,7

Ved Præmieskydningen d. 19. September erholdt Heegaard 1ste Præmie med 21 Points, Winkel 2den Pr. med 17 P., Andersen 3die Pr. med 15 Points.

Sløjd.

Undervisningen heri er ført som tidligere. Ved Deltagernes Bidrag ifølge Minist. Skr. af 25. Juni 1891 indkom 40 Kr.

IV.

Disciplene.

Antallet var, da forrige Aars Program blev udsendt, 63. Af disse udgik 11 med afsluttende Examen, nemlig 4 Studenter, 5 Realister og 2 med 4de Klasses Hovedexamen. Desuden udmeldtes 6 andre Disciple, men der optoges 8 nye Disciple og 8 fra Elementarskolens øverste Klasse, og Antallet er saaledes nu 62 (hvoraf 38 udenbys.

I Elementarskolen var Antallet 97; nu er Antallet 112, hvoraf 37 udenbys.

Disciplene ere ordnede alfabetisk, men Tallet efter Navnet angiver Pladsen i Klassen efter sidste Sammentælling.

VI.

1. H. Larsen 2 ($\frac{9}{1}$ 82, Formand). 2. M. Th. D. Nielsen 1 ($\frac{21}{5}$ 83, Fabrikejer).

V.

1. S. J. E. Andersen 3 ($\frac{5}{8}$ 84, Lærer). 2. H. L. A. Heegaard 4 ($\frac{8}{12}$ 82, Fabrikejer). 3. P. V. A. A. Herbst 2 ($\frac{1}{4}$ 84, Grosserer). 4. P. K. Winkel 1 ($\frac{1}{3}$ 84, Ingeniør).

IV S.

1. P. M. S. Barfod 2 ($\frac{13}{10}$ 83, Præst). 2. C. A. Fabritius de Tengnagel 1 ($\frac{11}{3}$ 85, Proprietær). 3. O. Goldschmidt 9 ($\frac{12}{3}$ 82, Dr. med.). 4. G. Jacobsen 4 ($\frac{23}{7}$ 83, afd. Præst). 5. J. V. Koch 3 ($\frac{4}{6}$ 83, Præst). 6. C. H. Nielsen 7 ($\frac{22}{3}$ 84, Garvermester). 7. E. H. Olsen 5 ($\frac{20}{9}$ 84, afd. Præst). 8. J. C. Sørensen 8 ($\frac{19}{2}$ 84, Lærer). 9. F. J. Wedell-Wedellsborg 6 ($\frac{23}{9}$ 85, Amtmand).

IV R.

1. A. Holm 6 ($\frac{18}{1}$ 84, Lærer). 2. O. H. Johnsen 3 ($\frac{31}{10}$ 85, Værkfører). 3. J. J. L. Jørgensen 1 ($\frac{6}{5}$ 85, Graver). 4. H. Linde 4 ($\frac{8}{1}$ 86, Inspektør). 5. J. D. S. Mogensen 7 ($\frac{22}{4}$ 83, Kjøbmand). 6. O. Schultz

2 ($24/8$ 84, Fyrinspektør). 7. H. J. P. Sørensen 5 ($5/3$ 84, Rangerformand).

III S.

1. H. Dohn 2 ($11/8$ 86, Kjøbmand). 2. F. V. Galschiøt 4 ($14/12$ 86, Direktør). 3. C. G. Schultz 3 ($2/9$ 86, afd. Godsinspektør). 4. K. H. Wincken 1 ($23/3$ 87, afd. Borgermester).

III R.

1. A. A. Agerlin 1 ($23/10$ 85, Kancelliraad). 2. A. L. Hansen 4 ($23/1$ 87, afd. Tømmermester). 3. A. J. N. Hempel 3 ($23/10$ 84, afd. Forpagter). 4. V. H. Larsen 5 ($1/11$ 84, Restauratør). 5. P. V. Liebst 2 ($13/11$ 85, Kjøbmand). 6. L. H. Nielsen 6 ($31/10$ 85, Portør). 7. S. Sevaldsen 7 ($8/11$ 84, Overbanemester).

II S.

1. P. S. Barfod 4 ($23/10$ 85, Præst). 2. E. E. Bruhn 5 ($27/3$ 87, afd. Landmand). 3. J. M. Fabritius de Tegnagel 1 ($19/1$ 87, Proprietær). 4. A. J. V. Gottlieb 3 ($3/10$ 87, Sygehuslæge). 5. H. K. Haxthausen 9 ($23/12$ 86, Skovrider). 6. C. F. Paludan-Müller 8 ($31/5$ 87, Præst). 7. E. Petersen 7 ($4/12$ 86, Grosserer). 8. V. C. A. Rohd 2 ($29/12$ 86, Garvermester). 9. T. K. Scheibel 6 ($1/11$ 86, Proprietær).

II R.

1. O. A. Henriksen 2 ($19/2$ 87, Skomagermester). 2. Th. B. Kjølner 8 ($23/9$ 86, Gymnastiklærer). 3. N. P. Larsen 1 ($22/9$ 86, Gjæstgiver). 4. V. Mathiasen 3 ($31/3$ 86, Lokomotivfører). 5. C. A. Schou 6 ($12/1$ 86, Skovfoged). 6. E. V. Spendrup 7 ($21/6$ 86, Stationsinspektør). 7. H. F. Starck 5 ($25/1$ 88, Konservator). 8. P. F. M. Thomsen 4 ($21/10$ 86, afd. Skovfoged).

I S.

1. E. V. Begtrup 1 ($2/1$ 88, Højskoleforstander). 2. C. V. Nordlunde 6 ($15/6$ 88, Bogtrykker). 3. C. J. Viggo Pedersen 5 ($25/12$ 87, Landskabsmaler). 4. V. Saxtorph 2 ($21/3$ 88, Proprietær). 5. J. S. E. Skeel 4

($\frac{9}{5}$ 88, Branddirektør). 6. H. V. K. Thuesen 3 ($\frac{13}{7}$ 88, Fuldmægtig).

I R.

1. C. H. Frendrup 6 ($\frac{30}{3}$ 88, Kæmner). 2. C. G. Friberg 1 ($\frac{7}{9}$ 87, Skomagemester). 3. A. H. Liebst 5 ($\frac{29}{8}$ 87, Kjøbmand). 4. K. G. Mogensen 3 ($\frac{15}{5}$ 88, Slagtermester). 5. A. V. Sørensen 2 ($\frac{15}{11}$ 87, Værkfører). 6. J. C. Vinther 4 ($\frac{30}{3}$ 88, Møbelhandler).

6.

1. K. A. Albrechtsen 2 ($\frac{29}{3}$ 87, Skovfoged). 2. W. Andersen 17 ($\frac{7}{12}$ 87, Forstander). 3. G. S. Barfod 21 ($\frac{25}{4}$ 89, Præst). 4. W. G. B. Drøhse 8 ($\frac{3}{10}$ 88, Krudtmester). 5. O. F. Friberg 20 ($\frac{26}{4}$ 89, Skomagemester). 6. H. P. Hansen 6 ($\frac{7}{10}$ 88, Gaardejer). 7. P. K. Th. Hansen 12 ($\frac{23}{9}$ 88, Præst). 8. K. N. Hempel 11 ($\frac{26}{3}$ 86, afd. Forpagter). 9. O. L. J. Høyer 7 ($\frac{14}{7}$ 88, afd. Kjøbmand). 10. A. Jacobsen 3 ($\frac{19}{9}$ 88, Bestyrer). 11. H. P. Jørgensen 9 ($\frac{9}{4}$ 89, Graver). 12. E. J. Kieler 4 ($\frac{17}{2}$ 88, Overlærer). 13. H. O. N. Krüger 24 ($\frac{8}{10}$ 88, afd. Arrestforvarer). 14. L. S. Larsen 15 ($\frac{28}{12}$ 88, Bestyrer). 15. M. C. Larsen 16 ($\frac{7}{5}$ 88, Husejer). 16. K. S. M. Lindhard 25 ($\frac{19}{7}$ 89, Kancelliraad). 17. V. C. Madelung 22 ($\frac{4}{10}$ 86, Forpagter). 18. A. H. Mogensen 13 ($\frac{4}{7}$ 89, Slagtermester). 19. J. I. Mogensen 23 ($\frac{10}{9}$ 87, Kjøbmand). 20. H. E. Møller 14 ($\frac{22}{6}$ 98, Barber). 21. J. J. Petersen 1 ($\frac{7}{11}$ 88, Skoleinspektør). 22. C. T. Poulsen 19 ($\frac{3}{10}$ 89, Malermester). 23. K. W. Sarauw 18 ($\frac{1}{2}$ 88, Stationsforstander). 24. C. A. J. Svendsen 5 ($\frac{24}{8}$ 88, Kjøbmand). 25. V. H. M. J. Tvermoes, 26 ($\frac{3}{1}$ 88, Landmand). 26. K. C. Thorup 10 ($\frac{30}{8}$ 89, afd. Dyrlæge).

5.

1. E. H. Andersen 8 ($\frac{23}{10}$ 89, Lærer). 2. R. Andersen 4 ($\frac{7}{12}$ 87, Forstander). 3. W. S. Esch 11 ($\frac{6}{8}$ 87, afd. Konditor). 4. R. Gottlieb 1 ($\frac{2}{7}$ 90, Sygehuslæge). 5. E. G. Hartmann 5 ($\frac{11}{7}$ 88, Fuldmægtig). 6. R. C. C. Holck 2 ($\frac{4}{2}$ 89, Greve). 7. F. K. Lausen 10 ($\frac{22}{2}$ 90, Apotheker). 8. H. M. Petersen 9 ($\frac{24}{5}$ 89,

Ekviperingshandler). 9. C. K. Scheibel 7 ($\frac{13}{5}$ 89, Proprietær). 10. K. A. E. Schwalbe 13 ($\frac{17}{8}$ 89, afd. Malermester). 11. A. P. L. Steglich 12 ($\frac{16}{8}$ 89, Kjøbmand). 12. H. P. J. Thomsen 6 ($\frac{7}{4}$ 89, Skovfoged). 13. A. O. H. C. Wolff 3 ($\frac{3}{4}$ 90, Ritmester).

4.

1. H. P. Dam Colberg 19 ($\frac{24}{10}$ 90, Toldforvalter). 2. A. C. L. Gegner 17 ($\frac{10}{12}$ 89, Kjøbmand). 3. L. F. Hamann 13 ($\frac{30}{5}$ 91, Karethmager). 4. C. V. Hansen 16 ($\frac{7}{2}$ 91, Restauratør). 5. C. L. Hansen 11 ($\frac{10}{10}$ 88, Gjæstgiver). 6. K. F. Hartmann 8 ($\frac{7}{9}$ 90, Fuldmægtig). 7. O. P. Henriksen 4 ($\frac{13}{12}$ 89, afd. Pedel). 8. L. W. Hinrichsen 2 ($\frac{5}{4}$ 91, Forpagter). 9. K. S. Jacobsen 5 ($\frac{23}{12}$ 90, Bestyrer). 10. K. F. G. Jørgensen 23 ($\frac{26}{9}$ 88, Fuldmægtig). 11. O. C. C. Jørgensen 10 ($\frac{9}{5}$ 91, Garvermester). 12. S. V. Jørgensen 22 ($\frac{7}{10}$ 86, Fuldmægtig). 13. C. E. V. Larsen 15 ($\frac{24}{12}$ 90, Bestyrer). 14. M. C. Møller 7 ($\frac{27}{8}$ 91, Barbeer). 15. P. J. Møller 18 ($\frac{8}{1}$ 90, Barbeer). 16. A. H. Nielsen 6 ($\frac{27}{10}$ 91, Garvermester). 17. V. C. Nielsen 3 ($\frac{1}{2}$ 91, Postbud). 18. J. Petersen 20 ($\frac{8}{12}$ 87, afd. Portør). 19. H. M. Petersen 14 ($\frac{14}{6}$ 90, afd. Portør). 20. S. M. Saxtorph 1 ($\frac{8}{8}$ 90, Proprietær). 21. E. Schouenborg 9 ($\frac{19}{3}$ 91, Fuldmægtig). 22. E. H. Sevaldsen 12 ($\frac{5}{5}$ 90, Overbanemester). 23. O. A. Weitzmann 21 ($\frac{7}{2}$ 90, Instrumentmager).

3.

1. H. A. F. V. H. Abben 16 ($\frac{15}{12}$ 91, Bagermester). 2. S. H. C. Andersen 7 ($\frac{16}{9}$ 91, Brygger). 3. A. E. A. Bencke 3 ($\frac{6}{6}$ 92, Hospitalsforstander). 4. W. H. Berg 5 ($\frac{20}{1}$ 93, Agent). 5. K. F. Börsch 14 ($\frac{24}{8}$ 92, Kjøbmand). 6. A. A. Christensen 9 ($\frac{27}{12}$ 91, Hotelejer). 7. C. G. B. Drøhse 11 ($\frac{23}{11}$ 91, Krudtmester). 8. H. M. Frisch 8 ($\frac{17}{1}$ 93, afd. Skolebestyrer). 9. F. C. E. From 10 ($\frac{6}{4}$ 92, afd. Krigsassessor). 10. P. A. Gegner 18 ($\frac{17}{9}$ 91, Kjøbmand). 11. P. Holck 2 ($\frac{1}{12}$ 92, Museumsinspektør). 12. W. P. Jørgensen 6 ($\frac{19}{6}$ 91, Kreaturhandler). 13. K. E. Løsekrug 4 ($\frac{25}{2}$ 92, Kunstdrejer). 14. A. H. Meinhardt 12 ($\frac{22}{10}$ 90, Gymnastiklærer). 15. H. F. Olsen

20 ($\frac{7}{4}$ 91, Bagermester). 16. J. C. Olsen 19 ($\frac{24}{3}$ 91, Uhrmager). 17. S. Viggo Pedersen 15 ($\frac{26}{12}$ 91, Land-skabsmaler). 18. P. F. Riemann 1 ($\frac{22}{9}$ 91, Barber). 19. R. E. Svendsen 21 ($\frac{13}{1}$ 90, Kjøbmand). 20. K. E. Thygesen 13 ($\frac{9}{10}$ 91, Fabrikant). 21. G. H. Wodschow 14 ($\frac{30}{11}$ 92, Sagfører).

2.

1. J. S. F. Aabye 3 ($\frac{9}{10}$ 93, Kjøbmand). 2. A. P. Christensen 13 ($\frac{9}{10}$ 93, Hotelejer). 3. P. K. Christensen 7 ($\frac{19}{8}$ 93, Skomagermester). 4. C. F. Fobian 10 ($\frac{8}{10}$ 93, Jernbaneassistent). 5. H. M. Hansen 5 ($\frac{17}{11}$ 92, Møller). 6. A. V. Hendriksen 12 ($\frac{6}{1}$ 94, Uhrmager). 7. J. Johansen 6 ($\frac{14}{2}$ 93, Adjunkt). 8. O. P. J. Jørgensen 4 ($\frac{10}{4}$ 93, Jernbaneassistent). 9. G. H. C. P. W. Krog Hansen 8 ($\frac{1}{4}$ 92, Guldsmed). 10. J. L. Lintrup 2 ($\frac{17}{12}$ 92, Apotheker). 11. S. A. Th. Verner Lassen 9 ($\frac{20}{2}$ 93, Stationsforstander). 12. P. M. Schwalbe 11 ($\frac{9}{7}$ 92, afd. Malermester). 13. C. M. G. Thomsen 1 ($\frac{21}{6}$ 91, Skovfoged).

1.

1. B. J. H. Abben 14 ($\frac{12}{7}$ 94, Bagermester). 2. P. H. Bergh 13 ($\frac{12}{5}$ 94, Slotsbetjent). 3. A. H. F. Carlsen 2 ($\frac{13}{4}$ 94, Møller). 4. S. K. V. Drost 6 ($\frac{2}{11}$ 93, Kjøbmand). 5. A. M. A. T. Godskesen 16 ($\frac{16}{12}$ 93, Adjunkt). 6. H. Gottlieb 9 ($\frac{2}{7}$ 94, Sygehushæge). 7. H. C. Hansen 3 ($\frac{3}{7}$ 94, Kjøbmand). 8. F. V. Hartmann 4 ($\frac{27}{3}$ 94, Fuldmægtig). 9. J. O. Holck 10 ($\frac{12}{7}$ 94, Museumsinspektør). 10. F. Kielberg 12 ($\frac{14}{4}$ 94, afd. Murmester). 11. K. Liebst 1 ($\frac{19}{7}$ 93, Kjøbmand). 12. F. V. Lintrup 5 ($\frac{12}{3}$ 94, Apotheker). 13. C. O. Riemann 11 ($\frac{23}{9}$ 94, Barber). 14. A. J. Urithzen 15 ($\frac{16}{9}$ 94, Blikkenslager). 15. J. O. Urithzen 7 ($\frac{22}{4}$ 93, Blikkenslager). 16. S. K. Wodschow 8 ($\frac{17}{10}$ 94, Sagfører).

V.

Skolepengene.

1. I den lærde Skole er Betalingen i de to øverste Klasser 144 Kr. om Aaret, i de øvrige Klasser 120 Kr. Skolepengene opkræves kvartalsvis, dog er Juli Kvartal ved Sommerferien delt i to Dele, og de Disciple, der forlade Skolen efter Hovedexamen, betale kun for Juli Maaned, altsaa en Trediedel af Kvartalsbetalingen. Skolepengene forfalde til Betaling i hvert Kvartals første Maaned, altsaa i Januar, April, Juli, August og Oktober.

De nye Disciple betale i Indskrivningspenge 10 Kr.

Det bringes i Erindring, at det er paalagt Rektor at sørge for, at Skolepengene betales i rette Tid, og at han i fornødent Fald maa benytte sin Ret til at udelukke fra Undervisningen enhver Discipel, der ikke betaler sine Skolepenge.

Skolens Kasserer og Regnskabsfører er Overlærer Bendz, men Rektor modtager ogsaa Skolepenge paa Skolen i Undervisningstiden, naar Kvitteringsbog medbringes.

2. I Elementarskolen betales maanedsviis, og Skolepengene udgjøre i Skolens sex Klasser fra oven nedad 8, 7, 5, 5, 4, 4 Kr. om Maaned.

Der betales ingen Indskrivningspenge, og de Disciple, der optages strax ved det nye Skoleaars Begyndelse, betale kun halvt for August Maaned.

Elementarskolens Kasserer og Regnskabsfører er Hr. Schultz.

VI.

Stipendier og Understøttelser.

1. I den lærde Skole søges Stipendier paa en Blanket, der udleveres af Rektor. Der skal søges i August Maaned efter det nye Skoleaars Begyn-

delse. Stipendieaaret falder ikke sammen med Skoleaaret, men regnes fra Oktober.

2. I Elementarskolen søges Understøttelser paa en Blanket, der udleveres paa Borgmesterkontoret. Der skal søges i Juli Maaned efter Afslutningen af Hovedexamen. Understøttelsen regnes fra August og skal søges paany hvert Aar.

Elever, der høre til Hillerød Kommune, saavel i Elementarskolen, som i 1ste og 2den Realklasse, kunne erholde Understøttelse enten i Form af „fast Nedsættelse“ eller af „yderligere Understøttelse“. Ved fast Nedsættelse forstaaes, at Skolepengene i de fire øverste Elementarklasser (i de to nederste Klasser gives ikke Nedsættelse) nedsættes fra 8, 7, 5, 5 Kr. til 6, 5, 4, 4 Kr., og i 2den Realklasse fra 10 Kr. til 7 Kr., i 1ste Realklasse fra 10 Kr. til 6 Kr. maanedligt. For at opnaa yderligere Understøttelse kræves ikke blot Trang men ogsaa Værdighed.

Elementarskolens Kasserer udbetaler mod Kvittering fra Hjemmet Understøttelserne til Eleverne i 1ste og 2den Realklasse, hver Gang Skolepengene betales til den lærde Skoles Kasserer.

3. Amtsskoleraadet uddeler Understøttelser til Elever i alle Realklasser, saavel fra By som fra Land i Frederiksborg Amt. Der søges paa en Blanket, der udleveres paa Amtskontoret eller af Rektor, og der skal søges paany hvert Aar. Ansøgningerne skulle være indgivne paa Amtskontoret i Juli Maaned. Understøttelserne regnes fra August og udbetales af Rektor til den lærde Skoles Kasserer, hver Gang Skolepengene betales.

For indeværende Aar vare Stipendierne og Understøttelserne fordelte saaledes:

1. Af Ministeriet.

1. Fri Undervisning og Slagelse Stipendium, 60 Kr. at oplægge: K. H. Wineken.
2. Fri Undervisning og laveste Stipendium, 40 Kr. at oplægge: S. J. E. Andersen.

3. Fri Undervisning: H. Larsen, C. G. Schultz.
4. Undervisning for nedsat Betaling og Slagelse Stipendium, 60 Kr. at udbetale, 20 Kr. at oplægge: E. H. Olsen.
5. Undervisning for nedsat Betaling og Slagelse Stipendium, 60 Kr. at udbetale: C. A. Fabritius de Tengnagel, J. S. Sørensen.
6. Undervisning for nedsat Betaling og laveste Stipendium, 40 Kr. at udbetale: P. M. S. Barfod, V. C. A. Rohd.
7. Undervisning for nedsat Betaling: J. J. L. Jørgensen, O. Schultz. H. J. P. Sørensen, P. V. Liebst, A. J. N. Hempel, O. H. Johnsen, L. H. Nielsen, S. Sevaldsen, V. Mathiasen.
8. Højeste Stipendium, 100 Kr. at udbetale: J. M. Fabritius de Tengnagel, H. K. Haxthausen, E. E. Bruhn og T. K. Scheibel.

2. Af Amtet.

J. J. L. Jørgensen 60 Kr., H. J. P. Sørensen 36 Kr., O. H. Johnsen 60 Kr., A. J. N. Hempel 60 Kr., L. H. Nielsen 60 Kr., Th. B. Kjølner 36 Kr., V. Mathiasen 60 Kr., P. F. M. Thomsen 72 Kr., N. P. Larsen 60 Kr.

3. Af Hillerød Kommune.

Fast Nedsættelse: N. P. Larsen, P. F. M. Thomsen, Th. B. Kjølner, K. G. Mogensen, C. G. Friberg, J. J. Petersen, O. L. J. Høyer, A. H. Mogensen, C. Th. Poulsen, H. O. N. Krüger, O. F. Friberg, V. H. M. J. Tvermoes, J. J. Mogensen, H. E. Møller, K. N. Hempel, W. Andersen, H. M. Petersen, E. G. Hartmann, R. Andersen, W. S. Esch, E. H. Sevaldsen, O. A. Weitzmann, M. C. Møller, P. J. Møller, K. F. Hartmann, W. H. Berg, F. C. E. From, J. C. Olsen, A. H. Meinhardt, H. F. A. V. H. Abben.

Yderligere Nedsættelse: P. F. M. Thomsen 12 Kr., H. O. N. Krüger 72 Kr., W. H. Berg 42 Kr., F. C. E. From 36 Kr.

Poul Egede Rovsings Legat gaves til E. E. Bruhn.

Moltkes Legat for Embedsmænds Sønner var tillagt K. H. Wineken og K. H. Haxthausen.

Budtz' Legat gaves til E. H. Olsen.

Udtag af Skolens Regnskab for Finansaaret 1900—1901.

Indtægt:

1. Beholdning fra Regnskabet ^{1890/1900}	6,066 Kr. 19 Ø.
2. Tiendeindtægter	6,293 — 18 —
3. Renter af Skolens Kapitaler	5,279 — 84 —
4. Skolekontingenter	6,708 — " —
5. Hospitaller	600 — " —
6. Tilskud af den almindelige Skolefond	36,500 — " —

Summa Indtægt 61,447 Kr. 21 Ø.

Maar Udgiften fradrages med 56,602 — 38 —

blicher Kassebeholdningen den ^{31/3} 1901 4,844 Kr. 83 Ø.

Udgift:

2 a. Gager til Skolens faste Lærere	28,600 Kr. " Ø.
b. Inspektør og Bibliothekar	500 — " —
c. Pedellens Løn	600 — " —
3. Timeundervisning	13,088 — " —
4. Pensioner	6,534 — 21 —
5. Bibliotheket	829 — 47 —
6 a. Bygningernes Vedligeholdelse	599 — 43 —
b. Lejeudgifter	150 — " —
c 1. Inventariets Vedligeholdelse	1,412 — 37 —
c 2. Sløjdskolen	240 — " —
7 a. Brændsel	1,298 — 81 —
b. Belysning	148 — 62 —
8. Skatter og Afgifter (kommunale)	330 — 54 —
9. Regnskabsføringen	680 — " —

Transport 55,011 Kr. 65 Ø.

	Transport	55,011 Kr. 65 Ø.
12 b.	Rengøring	473 — 48 —
c.	Porto, Protokoller m. m.	472 — 57 —
d.	Program m. m.	391 — 25 —
e.	Andre Udgifter	132 — 57 —
13.	Undervisning i Skydevaabens Brug	121 — 06 —
	Summa Udgift	<u>56,602 Kr. 38 Ø.</u>

Stipendiekassen 1900--1901.

Indtægt.

1.	Rente af Stipendiefondens Midler	659 Kr. 69 Ø.
2.	Uddrag af Sparekassen	83 — 40 —
3.	Refusion af Ringsted Latinskole	91 — 62 —
4.	Refusion af Slagelse Stipendier	260 — " —
	Summa Indtægt	<u>1,094 Kr. 71 Ø.</u>

Udgift.

1.	Udbetalte Stipendier	690 Kr. " Ø.
2.	Indsat i Sparekassen	169 — 69 —
3.	Udbetalte Slagelse Stipendier	220 — " —
4.	Regnskabsførerens Procenter	15 — 02 —
5.	Kassebeholdning den 31. Marts 1901	" — " —
	Summa Udgift	<u>1,094 Kr. 71 Ø.</u>

Poul Egede Røvsings Legat.

Indtægt.

1.	Renten af 2000 Kr. i Husejernens Kreditkasse i Kjøbenhavn	75 Kr. " Ø.
2.	Renten af Sparekassemidler	" — 58 —
	Summa Indtægt	<u>75 Kr. 58 Ø.</u>

Udgift.

1. Udbetalte Legater	75	Kr.	”	Ø.
2. Indsat i Sparekassen	”	—	58	—
			<u>75</u>	<u>Ø.</u>
Summa Udgift	75	Kr.	58	Ø.

**Uddrag af Elementarskolens Regnskab
for Skoleåret 1899—1900.**

Udgift.

Lærerlønnig	6,368	Kr.	”	Ø.
Afskrivning	165	—	”	—
Regnskabsføring	100	—	”	—
Pedellens Løn	150	—	”	—
Lejeudgift af Badehus	50	—	”	—
Kommunens Nedsættelser i Stats- skolen	331	—	50	—
Hovedrengjøring	64	—	22	—
Brændsel	185	—	50	—
Materiale til Sløjd	16	—	67	—
Forskjelligt	9	—	90	—
			<u>7,440</u>	<u>Ø.</u>
Summa Udgift	7,440	Kr.	99	Ø.

Indtægt.

Beholdning fra Regnskabsåret 18 ⁹⁸ / ₉₉	572	Kr.	18	Ø.
Skolepenge	5,320	—	50	—
Tilskud fra Kommunen	1,500	—	”	—
Tilskud fra Staten	1,000	—	”	—
			<u>8,392</u>	<u>Ø.</u>
Summa Indlægt	8,392	Kr.	68	Ø.
Naar Udgiften fradrages med . . .	7,440	—	99	—
			<u>951</u>	<u>Ø.</u>
bliver Kassebeholdningen ^{31/7} 1900	951	Kr.	69	Ø.

Naturhistorisk Samling.

Samlingen er bleven forøget med en Lækat og nogle Fugle.

Som Gave har Skolen atter iaar af Discipel C. A. Fabritius de Tengnagel modtaget en Samling Biller, af Discipel C. H. Nielsen en lille Skildpadde.

Mineralogisk Samling.

Følgende Nummere ere tilkomne:

- Nr. 533. Orthoceratit-Kalk med en Snegle-Forstening. (Gave af C. A. Fabritius).
- 534. Orthoceratit-Kalk med talrige Forsteninger (Orthoceratit, Euomphalus, Trilobitlevninger). (Gave af samme).
- 535. Kvarts og rød Feldspat (af en grovkornet Granit, Pegmatit).
- 536. Muslinger (fra Skaanes kulførende Dannelser).
- 537. Brunjernsten, Konkretion.
- 538. Kvartsit (Huskvarna).
- 539. Musling (Gryphæa) forstenet i Flint. (Fra Kridtformationen).
- 540. Glimmerskifer (en Del forvitret).
- 541. Brudstykke af en Orthoceratit. (Gave af ovennævnte Discipel).
- 542. Terebratula (i sort Flint).

Schema for skriftlig Examen 1901.

Afgangsprøverne:

Mandag 10. Juni.

- 8-12. VI. Dansk Stil II.
IV S+R. Dansk Stil.

Tirsdag 11. Juni.

- 8-12. VI. Latinsk Version.
Arithmetik.
IV S+R. Arithmetik.

Onsdag 12. Juni.

- 8-12. VI. Fransk Stil.
Geometri.
IV S+R. Geometri.

Torsdag 13. Juni.

- 8-12. VI. Dansk Stil I.
IV R. Regning.
4-8. VI. Beregningsopgave.
IV R. Eng. Version.

Fredag 14. Juni.

- 8-12. VI. Projektionstegning.
IV S. Latinsk Stil.

Aarsprøverne:

Mandag 24. Juni.

9. Optagelsesprøve.

Tirsdag 25. Juni.

8--12.	V S.	Lat. Version.	4--8.	Dansk Stil I.
	V M.	Arithmetik.		Dansk Stil I.
8--11.	III S.	Lat. Stil.	4--7.	Dansk Stil.
	III R.	Eng. Version.		Dansk Stil.
	II S.	Lat. Stil.		Dansk Stil.
	II R.	Regning.		Dansk Stil.
	I S.	Mathematik.		Dansk Stil.
	I R.	Mathematik.		Dansk Stil.

Onsdag 26. Juni.

8--12.	V S.	Fransk Stil.	4--8.	Dansk Stil II.
	V M.	Geometri.		Dansk Stil II.
8--11.	III S.	Arithmetik.	4--7.	Geometri.
	III R.	Arithmetik.		Geometri.
	II S.	Geometri.		Arithmetik.
	II R.	Geometri.		Arithmetik.
	I S.	Latinsk Stil.		
	I R.	Regning.		

Torsdag 27. Juni.

8--11. III R. Regning.

Mandag 1. Juli.

8--10. 6. Diktat.

Tirsdag 2. Juli.

8--10.	6.	Dansk Stil.
11--1.	6.	Regning I.
4--6.	6.	Regning II.

Onsdag 3. Juli.

8--10.	5.	Diktat.
11--1.	5.	Regning.
4--6.	5.	Dansk Stil.

Lørdag den 6. Juli.

- 8—10. 4. Diktat.
11—1. 4. Regning.

Tirsdag den 9. Juli.

- 9—11. 3. Diktat.
11—1. 2 Diktat.
12—2. 3. Regning.

Schema for mundtlig Examen 1901.

Fredag 21. Juni.

8. VI. Matematik.
9. IV R. Matematik.
4. IV S. Matematik.

Lørdag 22. Juni.

8. VI. Dansk og Oldnordisk.
10. IV R. Dansk.

Tirsdag 25. Juni.

4. IV R + M. Fysik.

Onsdag 26. Juni.

8. VI S + M. Fysik.
IV S. Naturhistorie.
4. IV R. Naturhistorie.

Torsdag 27. Juni.

8. IV S. Geografi.
4. IV R. Geografi.

Fredag 28. Juni.

5. VI. Tysk.
5½. IV R. Tysk.

Lørdag 29. Juni.

5. IV S. Tysk.

Mandag 1. Juli.

8. V. Græsk.
 III R. Engelsk.
 I S. Dansk.
9. III S. Græsk.
- 9^{1/2}. VI. Historie.
11. IV R. Historie.
 II S. Latin.
 II R. Tysk.
 I R. Naturhistorie.

Tirsdag 2. Juli.

8. V. Latin.
 III S. Naturhistorie.
9. III R. Naturhistorie.
 IV S. Fransk.
11. II S. Engelsk.
 I S. Religion.
1. II R. Naturhistorie.
 I R. Dansk.

Onsdag 3. Juli.

8. V. Fransk.
 III S. Latin.
 III R. Religion.
 I S. Geometri.
11. II S. Religion.
 6. a. Tysk.
1. 6. b. Tysk.

Torsdag 4. Juli.

8. V. Matematik.
 III R. Geografi.
 II S. Dansk.
 II R. Fransk.
9. III S. Geometri.
- 9^{1/2}. VI. Latin.
11. IV. Latin.
 I S. Latin.
 I R. Geometri.
 6. Engelsk.
 5. Naturhistorie.

4. IV. Latin.
6. VI. Græsk.

Fredag 5. Juli.

8. V. Tysk og Engelsk.
II S. Naturhistorie.
II R. Geografi.
I R. Religion.
6. b. Geografi.
10. III S. Fransk.
11. III R. Fransk.
I S. Geografi.
6. a. Geografi.
4. 5. Geografi.

Lørdag 6. Juli.

8. V. Historie.
III S. Religion.
III R + M. Fysik.
II S. Historie.
9^{1/2}. VI. Fransk.
IV R. Fransk.
10. II r. Fysik.
I S. Naturhistorie.
11. II R. Geometri.
I R. Geografi.
6 a. Naturhistorie.
12. VI. Engelsk.
IV R. Engelsk.
1. 6. b. Naturhistorie.

Mandag 8. Juli.

8. IV S. Græsk.
III S. Geografi.
6. b. Dansk.
5. Historie.
11. III R. Geometri.
II S. Tysk.
II R. Historie.
I S. Fransk.
6. a. Dansk.
4. a. Tysk.

12. I R. Fransk.
1. 4. b. Tysk.

Tirsdag 9. Juli.

8. III S. Arithmetik.
II S. Geografi.
II R. Religion.
I S. Tysk.
6. a. Historie.
9. III R. Arithmetik.
I R. Tysk.
11. 6. b. Historie.
5. Tysk.
4. b. Religion.
1. 4. a. Religion.

Onsdag 10. Juli.

8. III S. Dansk.
II S. Geometri.
I S. Engelsk.
6. Fransk.
4. a. Historie.
9. III R. Dansk.
I R. Engelsk.
10. 3. Regning.
2. Dansk.
1. Religion.
11. V. Dansk.
II R. Dansk.
4. b. Historie.
12. 3. Historie.

Torsdag 11. Juli.

8. III S. Tysk.
II R. Arithmetik.
I S. Historie.
5. Religion.
4. b. Geografi.
9. II S. Fransk.
I R. Historie.
3. Religion.
10. 2. Regning.

11. V S + M. Fysik.
 IV S. Historie.
 III R. Tysk.
 4. a. Geografi.
 2. Historie.
 1. Dansk.
12. 3. Geografi.

Fredag 12. Juli.

8. III S. Historie.
 I S. Arithmetik.
 6. b. Religion.
 5. Dansk.
 4. a. Dansk.
9. III R. Historie.
 I R. Arithmetik.
10. 3. Dansk.
 2. Religion.
11. II S. Arithmetik.
 II R. Engelsk.
 6. a. Religion.
 4. b. Dansk.
 1. Regning.
-

Optagelsesprøve afholdes Mandag den 24. Juni, Formiddag Kl. 9.

Translokation foretages Lørdag den 13. Juli, Formiddag Kl. 10.

Det nye Skoleaar begynder Mandag den 19. August, Form. Kl. 8. Samme Dag Kl. 9 afholdes Prøve over de Disciple, der ikke tidligere ere prøvede.

Til at overvære Examen og Translokationen indbydes Disciplenes Forældre og Værger, samt Enhver, der interesserer sig for Skolen og Undervisningen.

Frederiksborg lærde Skole, den 8. Juni 1901.

Iversen.